

Saksdokumenter:

- Protokoll fra Komiteen for Internasjonale Spørsmål (KISP) 8.-9. mai 2003 (*tidl. utsendt*)
- Protokoll fra Teologisk Nemnd (TN) 8.-9. mai 2003 (*tidl. utsendt*)
- Protokoll frå møte i Metodistisk-luthersk samtalegruppe 11.03.03 (*tidl. utsendt*)
- Protokoll fra møte i prosjektkomiteen for KUI 27.01.03 og 19.05.03 (*tidl. utsendt*)
- Referat fra møte i ressursgruppen for dialog mellom Romanifolkets Landsforening og Den norske kirke 14. mars 2003 (*tidl. utsendt*)
- Referat fra LVFs Nasjonalkomité 27. mai 2003 (*tidl. utsendt*)
- Referat fra møte i Samarbeidsråd for Menighet og Misjon 10. mars 2003 (*tidl. utsendt*) og 11.-12. juni 2003 (*vedlagt*)
- Referat fra vårmøte i Norsk økumenisk samtaleforum for kvinner 10. mars 2003 (*vedlagt*)
- Protokoll fra Nemnd for kvinne- og likestillingsspørsmål 31.01.03 (*vedlagt*)

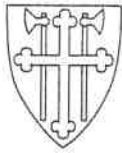
MKR 38/03 Referatsaker

- a) Protokoll fra Komiteen for Internasjonale Spørsmål (KISP) 8.-9. mai 2003
- b) Protokoll fra Teologisk Nemnd (TN) 8.-9. mai 2003
- c) Protokoll frå møte i Metodistisk-luthersk samtalegruppe 11.03.03
- d) Protokoll fra møte i prosjektkomiteen for KUI 27.01.03 og 19.05.03
- e) Referat fra møte i ressursgruppen for dialog mellom Romanifolkets Landsforening og Den norske kirke 14. mars 2003
- f) Referat fra LVFs Nasjonalkomité 27. mai 2003
- g) Referat fra møte i Samarbeidsråd for Menighet og Misjon 10. mars 2003 og 11.-12. juni 2003
- h) Referat fra vårmøte i NØKK 10. mars 2003
- i) Protokoll fra Nemnd for kvinne- og likestillingsspørsmål 31.01.03 og 31.03.03

Forslag til vedtak:

Referatsakene ble tatt til etterretning.

DEN NORSKE KIRKE

Kirkerådet, Mellomkirkelig råd, Samisk kirkeråd

KISP
Medlemmene

Dato: 12.05.2003

Vår ref.: 03/152-3 BSA

Deres ref.:

Referat fra møte i Komitèen for internasjonale spørsmål 8. og 9. mai

Tilstede: Eilert Rostrup, Raag Rolfsen, Hilde Salvesen, Knut Refsdal, Kristin Sommer, Sturla Stålsett, Ulla Schmidt

Meldt forfall: Karin Dokken, Knut Yngvar Sønstegaard

Ikke tilstede: Gaim Kebreab, Ann Kristin Wuolab

Fra sekretariatet: Bjørg Sandkjær (ref.)

Neste møte i KISP blir 2. og 3. oktober på Kirkens hus

Før møtet arrangerte Teologisk Nemnd og KISP miniseminar "Bibel og politikk. Etske problemstillinger knyttet til bibelbruk med utgangspunkt i Midtøsten-spørsmålet." Jan-Olav Henriksen, Sturla J. Stålsett og Ernst Baasland innledet. Sammen drag av de innledningene som foreslå skriftlig er vedlagt denne protokollen. Menneskerettighetsutvalget deltok under seminaret, og var sammen med KISP under behandling av sakene 1-4.

KISP 01/03 Godkjenning av innkalling og dagsorden

Vedtatt:

Innkalling og dagsorden vedtatt.

KISP 02/03 Godkjenning av protokoll fra møtet 4.-5. april 2002

Under sak KISP 23/02 ble det vedtatt å utarbeide en "kompetansekatalog" over KISP-medlemmene. Dette utsettes til det nye KISP møtes i 2004. Organisasjonskart legges frem på høstmøtet 2003.

Vedtak:

Protokoll fra møtet 17. og 18. oktober 2002 godkjennes.

KISP 03/03 Urfolk i FN og i norsk bistand. Innledning v/ John B. Henriksen, UD

FNs urfolkstiår ble etablert av generalforsamlingen i 1994, og trådte i kraft i 1995. Konkret skulle urfolkstiåret etablere et permanent forum for urfolksaker i FN, og få vedtatt en deklarasjon om urfolks rettigheter. Permanent forum er etablert som et rådgivende organ under ECOSOC, noe som må sies å være et bra resultat etter lange forhandlinger og motstand fra land som India, Kina og USA. Permanent forum møtes en gang i året, er lokalisert i ECOSOC-sekretariatet i New York, og har 16 medlemmer. 8 av disse er oppnevnt av regjeringer, 8 er oppnevnt av ECOSOCs president etter råd fra urfolk. Presidenten av permanent forum er Ole Henrik Magga, som ble nominert gjennom den "arktiske regionen", og han har bred støtte.

Mandatet til permanent forum er at det kan diskutere alle saker som berører urfolk, spesielt temaer som helse, miljø, utdanning og menneskerettigheter. I år er fokus spesielt rettet mot barn og ungdom. Permanent forum er det første rådgivende organet i FN der gruppa som berøres selv er representert.

Arbeidet med urfolksdeklarasjonen har pågått i 20 år. Prosessen begynte i Menneskerettighetskommisjonen, som la fram et utkast til erklæring i 1994. Denne er fortsatt til behandling i en "inter-governmental" arbeidsgruppe. Urfolksposisjonen har vært at man ønsker teksten, eller i det minste innholdet fra 1994 vedtatt som deklarasjon. Det eneste det så langt er enighet om er rett til statsborgerskap og at det skal være likhet mellom urfolkskvinner og -menn. Retten til selvbestemmelse og landrettigheter er spesielt vanskelige å bli enige om. Flere land, blant annet Norge, har forsøkt å løse opp konflikten, spesielt i forhold til selvbestemmelsesretten. Nå har USA, Australia og Canada etablert en konfidensiell prosess for å utarbeide et helt nytt tekstforslag. Dette kan bli problematisk på grunn av USAs og Australias restriktive forhold til urfolksrettigheter. Et eventuelt forslag kan legges fram på neste sesjon av menneskerettighetskommisjonen.

Kommisjonen oppnevnte en spesialrapportør for urfolksrettigheter, Rudolfo Stavenhagen, i 2000. Han planlegger et besøk i Norge og Norden høsten 2003.

Fra diskusjonen:

- Hva som er "urfolk" har ingen universelt godtatt definisjon. En forsøksvis definisjon finnes i "Kobo-rapporten" fra tidlig 70-tall, og det er denne som ligger til grunn for den norske samelovgivningen. ILO-konvensjon har også en forsøksvis definisjon, men denne gjelder bare i ILO-systemet. Verdensbanken opererer med en slags definisjon. Et argument for at dette ikke hindrer realisering av

rettigheter for urfolk er at det er flere andre ikke-definerte grupper som også har anerkjente rettigheter.

- Urfolks egne representative strukturer aksepteres (selv om de kan være udemokratiske), så lenge de ikke er menneskerettighetsstridige.
- Det finnes allerede en ILO-konvensjon om urfolk (ILO-konvensjon nr. 169) som har trådt i kraft, men problemet med denne er at bare 17 stater har ratifisert den. Samtidig kan ikke stater som har ratifisert denne (deriblant Norge) ratifisere et svakere dokument et annet sted i FN-systemet, slik at denne i praksis er en minimumsstandard.
- En deklarasjon i FNs generalforsamling binder i prinsippet alle stater, og kan være første skritt på veien til en konvensjon.
- Det er interne kontroverser blant urfolk, selv om man klarer å samles om standpunkter. Nå er det størst uenighet om statusen til det eksisterende utkastet.
- Permanent forum er forsiktig med å gape for høyt så tidlig. Det innebærer at Chiapas-spørsmålet sannsynligvis ikke kommer opp nå. Samtidig er det mulig at lederen kan henvende seg uformelt til Mexicos myndigheter.

Vedtak:

- *KISP takker for orienteringen, og vil ta kontakt med Samisk kirkeråd for å sondere muligheter for fellestiltak med SKR i avslutningen av FNs urfolkstiår i 2004. MRU er også med på dette.*

KISP 04/03 Samarbeid og samtale med MRU med utgangspunkt i det kirkelige engasjementet for fred i Irak.

Fra samtalen – samspill KISP/MRU:

- MRU ønsker et tettere samarbeid med KISP, for eksempel gjennom å få bestillinger fra KISP om å utrede menneskerettighetsaspektet ved enkelte temaer. MRU kan styrke MR-dimensjonen i KISP-saker, i tillegg til å jobbe med egne saker.
- KUI og MRU arbeider allerede for et tettere samarbeid, spesielt gjennom at MRU benytter KUI sin infrastruktur for å spre informasjon ut til menighetene. Dette er positivt.
- Vi kan få mer synergieffekter ut av KUI/KISP/MRU. Leder for KISP kan gi oppdrag til MRU, MRU-representanten i KISP må melde inn muligheter, og konsulentene må også fordele saker.
- Man trenger ikke tenke hele komiteen hver gang, men også trekke inn enkeltpersoner som kan involveres eksperter i saker som handler om deres spesialfelt.

Irak

I samtalen om det kirkelige engasjementet mot krig i Irak ble det understreket at både Den norske kirkes og det økumeniske engasjementet mot krig var flott og viktig. Både Bispemøtet og de sentralkirkelige råd sto samlet om dette, sammen med Norges Kristne Råd og internasjonale nettverk som Kirkenes Verdensråd og Det Lutherske Verdensforbund. Spesielt kontakten med Middle East Council of Churches, hvis

medlemskirker blir direkte berørt av konflikten, samt det at engasjementet kunne bygge på grundig forarbeid, ga det kirkelige engasjementet tyngde.

Samtidig mente representanten Harbakk fra MRU at det før krigen ble skapt et skremmebilde av konsekvensene en krig ville få, som ikke slo til. Harbakk mente at kirken burde vært mer balansert i sine uttalelser, lagt mer vekt på viktigheten av å fjerne Saddam Husseins styre, og også tatt inn øst-europeiske stemmer som støttet angrepet på Irak

I samtalen drøftet en også hvorvidt kirkenes krigsmotstand hadde vært like samlet om Sikkerhetsrådet hadde åpnet for angrep på Irak.

Vedtak:

KISP vil følge utviklingen i Irak og konsekvensene for hele regionen nøye, og ber i den anledning MRU om å arbeide konkret med rettighetsaspektene ved okkupasjonen og gjenoppbyggingen av Irak.

KISP 05/03 Fredsprosessen på Sri Lanka. Innledning v/ Stig Utnem.

Norske myndigheter er involvert som fasilitator av fredsprosessen på Sri Lanka. I forrige uke avbrøt LTTE ("tigrene") forhandlingene. Grunnen som ble oppgitt er at LTTE, på grunn av stempelet som terroristorganisasjon, ikke slipper inn i USA, hvor de skulle for å forberede et givermøte i Japan. På grunn av dette kom ikke Erik Solheim på KISP-møtet, og Stig Utnem orienterte om fredsprosessen:

Til sommeren er det 3 år siden det ble kjent at Norge var bedt av begge parter om å fasilitere fredsprosessen. For halvannet år siden ble det inngått våpenhvile, og det har ikke vært store brudd på denne. Det er en liten nordisk tilstedeværelse, for å understreke at dette ikke er vår, men Sri Lankas fredsprosess. Hovedveien mellom nord og sør i landet er gjenåpnet.

I motsetning til andre fredsprosesser hvor vanskelige spørsmål skyves foran, tas disse med en gang i denne prosessen. I landspørsmålet er det enighet om at man ikke skal dele øya i to land, men at det skal opprettes tamilsk selvstyre i områdene hvor tamilene er i flertall (i nord og øst). Dette er et linjeskifte for tamiltigrene, som før har slåss for et eget land.

En sterk støttespiller, særlig på finansieringssiden, er Japan. India, med en stor tamilsk befolkning, er også viktig.

De vanskeligste temaene nå er:

- Sikkerhetssituasjonen, som fortsatt er vanskelig. "Sjøtigrene" patuljerer kysten, og skaper usikkerhet. Begge grupper benytter terroraksjoner.
- Regjeringen har Jaffna under kontroll, og et sterkt militært nærvær.

- Repatrieringen og forbedring av situasjonen for vanlige folk går for seint, og det er behov for dokumentering av overgrep.

Den religiøse fredsprosessen

Av Sri Lankas 20 millioner innbyggere er ca. 70% buddhister (singhalesere), 15% hinduer (tamiler), 7% muslimer (tamiler) og 7% kristne (tamiler og singhalesere). Buddhismen er en slags statsreligion. Konflikten er ikke en religiøs konflikt, men religion er knyttet til etniske grupper som er i konflikt.

Den norske regjeringen/UD og Sri Lanka Council of Churches (via Kirkenes Verdensråd) har bedt Norge om å engasjere seg i en religiøs fredsprosess. Kirkene fungerer som en NGO-kanal, og MKR formidler kontakt med norske myndigheter. I Norwegian Interfaith Support Initiative for Peace in Sri Lanka er MKR, Caritas Norge og Nettverk av engasjerte buddhister med. Kirkens Nødhjelp er også involvert. Sri Lankas Council of Religions er med i prosessen.

Kommentarer:

- KFUK/M arbeider med å bruke erfaringer fra Sannhets- og forsoningskommisjonen i Sør-Afrika på Sri Lanka.
- Et problem er at fredsprosessen er topptung. Sivilsamfunnet må involveres mer.
- UD gjennomgår nå norsk deltagelse i fredsprosesser.
- Menneskerettighetsperspektivet er viktig å opprettholde.

Vedtak:

- *KISP ber KISP-konsulentene og MRU følge opp menneskerettighetsdimensjonen av fredsprosessen på Sri Lanka.*
- *KISP vil sette seg inn i UD's gjennomgang av norsk deltagelse i fredsprosesser de siste ti årene. Det kan bli aktuelt å behandle denne på neste møte i komiteen med særlig henblikk på kirkelige og tverrreligiøse deltagelse og dimensjoner i disse prosessene.*

KISP 06/03 Europa: hvilke temaer er viktige for KISP sitt arbeid framover? Innledning v/Stig Utne.

Bakgrunnen for å gjøre Europa til tema er både Kirkemøtets vedtak om å fokusere mer på Europa i arbeidet framover, at Konferansen av europeiske kirker avholdes i Trondheim i juni/juli, og at konventet arbeider med noe som kan bli en "grunnlov" for EU.

Litt historie: allerede på 80-tallet vedtok KISP å satse på Europa, og opprettet en Europakomite under KISP. Komiteen hadde ett møte, men skulle ikke snakke om EU – og det ble ikke flere møter.

EU har blitt et instrument for integrering av øst og vest i Europa. 10 land er på vei inn. Europas ytterkanter i sør og vest løftes opp, men her er også nye etniske og religiøse spenninger - det er krig i Europas ytterkanter, og i Europas sentrum øker spenningen mellom de som har og de som ikke har. Den sikkerhetspolitiske dimensjonen er spesielt relevant nå i forhold til USA. EU kan være motvekt til USA, og er aktør i Midtøsten, som en av dem som står bak det nylig lanserte veikartet til fred.

Den forrige EU-presidenten var opptatt av "Europas sjel". Den katolske biskopkonferansen, KEK, og ortodokse kirker, særlig i de landene som nå er på vei inn, er også opptatt av "a soul for Europe".

Konventet er satt sammen for å utforme en konstitusjon for EU. Man har sagt at de ti nye landene ikke inviteres inn i det gamle EU, men inviteres til å være med på å skape noe nytt. Det har vært en debatt om EU skal ha en "kristen formålsparagraf". Noen kirker er for dette, andre hevder at an ikke må ekskludere andre religioner. KEK følger prosessen, og står for det siste synet.

Kirkene får et sterkere Brüssel-fokus for sitt internasjonale arbeid. KEKs Commission for Church and Society (CCS) har blitt et tyngdepunkt i KEK, og ligger i Brüssel, sammen med Churches Commission for Migrants in Europe (CCME). Mange kirker har opprettet egne kontorer i Brüssel. De danske og svenske EU-ambassadene har kirkelig personell knyttet til representasjonen. Temaer kirkene er opptatt av er for eksempel overvåkning av EU-lovgivning og rammebetingelser for frivillig arbeid.

CCS har ansvar for en høring om europeisk integrasjon under KEK i Trondheim. Kanskje Sårbarhet og sikkerhet kunne blitt tema under KEK?

Kommentarer:

- Europaspørsmål må ikke bare være interne forhold i EU, men et Europa-fokus er også en måte å adressere internasjonale spørsmål i europeisk sammenheng, Europa er et sted hvor globale spørsmål utkrystalliseres.
- CCME inviterer til representasjon i to arbeidsgrupper i sin årsrapport.
- Vi må jobbe med Europa, og velge noen emner, for eksempel flyktninge- og sikkerhetspolitikk.

Vedtak:

- *KISP skal bidra til at fattiges stemme (fortsatt) høres i europeisk sammenheng.*
- *i forhold til Europa er temaer som kan følges spesielt miljøspørsmål, sikkerhetspolitikk, flyktninge- og innvandringspolitikk.*
- *CCME og CCS er relevante samarbeidspartnere i dette.*
- *Muligheten for å arrangere en høring /seminar om Sårbarhet og sikkerhet under KEK-konferansen i Trondheim undersøkes straks. Dersom dette er mulig, vil det få prioritet.*

KISP 07/03 Orientering om referater og protokoller

Protokoller:

- Protokoll, KISP-møtet oktober 2002
- Protokoll, KISP AU 12. februar 2003
- Protokoll, Menneskerettighetsvalget, møter 14. oktober 2002, 13. januar og 17. februar 2003
Kommentar: MRU legger opp til et tettere samarbeid med KUI, blant annet gjennom å bruke litt av KUIs nettsted. Det er positivt.
- Protokoll, Mellomkirkelig råd 2.-4. mars 2003
- Protokoll, KUIs prosjektkomitemøter 18. november 2002 og 27. januar 2003
- Rapport fra møte i planleggingskomitèen til "Global Priorities"-kampanjen 7.-9. mars 2003, der Hans Morten Haugen deltok.

Andre orienteringssaker:

- Margot og Trond fikk ei jente 26. april – KISP og MRU gratulerer!
- Med bakgrunn bl. a. i KISP-uttalelsen om hiv/aids blir dette sak på Kirkemøtet i november.

Vedtak:

Orienteringene tas til etterretning.

KISP 08/03 Videreføring av Sårbarhet og sikkerhet

Hvordan skal Norge bygge sin sikkerhetspolitikk framover? Kan vi stake ut en egen sikkerhetspolitisk kurs? Vi kan ikke bety mye i militære operasjoner, men vi har erfaring og respekt fra arbeid med fredsprosesser. Vi vil alltid være avhengig av store aktører, men har også en egen tradisjon å løfte fram.

Dagens politiske ledelse dreier forsvaret til å bli mer internasjonalt orientert, og bygger små, ressurskrevende enheter som raskt skal kunne settes inn i ulike oppdrag internasjonalt. Det er en fare for at denne tendensen i ytterste instans kan innebære en indirekte tilslutning til Bush-doktrinen om preventiv krig, og bryte med den humanitære tradisjonen i forsvaret, der Norge har vært gode på relasjonsbygging med lokalbefolkning og lignende.

Nå arbeider militærfaglig utvalg med sikkerhetsmeldingen som Forsvarsjefen legger frem hvert 5. år. Dette er derfor et godt tidspunkt å komme med innspill til denne.

Forfatterne av Sårbarhet og sikkerhet-studien har dannet en arbeidsgruppe sammen med generalsekretær i MKR og KISP-konsulenten. Målet med gruppa er å arbeide videre med tematikken i sårbarhet og sikkerhet-studien, spesielt fram mot et seminar i New York i slutten av oktober.

Lunsjseminar i New York, tentativt program:

Introduction: vulnerability and security (Sturla J. Stålsett)

Responses:

- the UN and the vulnerability of states in a globalised age (Geir O. Pedersen)
- the Security Council and the new dimensions of security policy. A Norwegian Approach (Amb. Strømmen) (eller skulle vi her ha hatt et økumenisk innslag?)
- women in war situations: victims and agents for peace and reconciliation (Ms. Dyfan)

Break

Workshops:

Internally displaced persons: protecting the most vulnerable

Defending dignity: Poverty reduction and Human Security

Voices of the vulnerable: The Role of NGOs and religious communities

Vedtak:

Gruppen som arbeider med sårbarhet og sikkerhet fortsetter langs de linjer som er lagt, og arbeider fram mot et seminar i New York i forbindelse med avviklingen av FNs generalforsamling høsten 2003.

KISP 09/03 Forespørsel om samarbeid fra Faith and Order

Faith and Order har sendt en åpen forespørsel om samarbeid om sikkerhetspolitikk og fredsteologi. Norges Kristne Råd har fått samme forespørsel, og svart at man ikke vil følge opp dette spesielt, men innenfor rammene av tiåret mot vold. Utvalget som arbeider med dette i Faith and Order har brukt Sårbarhet og sikkerhet i arbeidet.

Vedtak:

- *KISP tilbyr at Sårbarhet og sikkerhets-seminaret i New York i oktober kan bli en "event" i Faith and Orders arbeid med sikkerhet/fredsteologi.*
- *KISP-konsulentene fortsetter dialogen med F & O om evt. annet samarbeid.*

KISP 10/03 (Gjen)oppnevninger, KISP

Mellomkirkelig råd vil foreta oppnevninger til nemndene på sitt møte i september 2003. KISP skal ikke gjøre vedtak i denne saken, men kan anbefale personer og miljøer som erfaringsmessig bør være representert. Miljøer og kompetanse som ble nevnt av KISP er: Senter for Utvikling og Miljø ved UiO, PRIO (fred), flyktningekompetanse,

utdanningskompetanse, økonomisk kompetanse. KISP hadde gjerne sett at biskopene hadde prioritert arbeidet i KISP, noe som nå ikke er tilfelle i det Bispemøtet har bestemt å ikke prioritere nemnddeltagelse.

KISP 11/03 Innspill til den norske delegasjonen til Det lutherske verdensforbunds generalforsamling sommeren 2003

KISP uttaler seg spesielt om Kap E: Removing barriers that exclude, Kap. H: Overcoming violence, og Kap. I: Transforming Economic Globalization fra studieboka til LVF sin generalforsamling.

Vedtak:

Generelt mener KISP at språkbruken i kap E fortsatt er ekskluderende: det er "vi" som skal inkludere "dem", de vi definerer som marginaliserte, og vi vil anbefale delegasjonen å søke å unngå den type objektivisering av grupper av mennesker. Gjennomgående anbefaler KISP også å ha et menneskerettighetsperspektiv på uttalelsene.

KISP vil ta utgangspunkt i temaene som komiteen har uttalt seg om de siste årene i tilbakemeldingen om spesielle temaer å legge vekt på til delegasjonen til LVF sin generalforsamling. Temaene KISP ber den norske delegasjonen legge vekt på er dermed:

- *sikkerhetspolitikk og fredsarbeid, med utgangspunkt i tenkningen bak studien "Sårbarhet og sikkerhet". I stedet for å ta utgangspunkt i staters sikkerhet, slik dagens sikkerhetspolitikk gjør, legges vekten på menneskers sårbarhet og gjensidige avhengighet som en styrke, ikke noe å forsvare seg mot. Hele studien ligger på <http://www.kirken.no/materiell/sarbar/index.htm>*
- *i kamp mot terrorisme holde fram ofrenes perspektiv, folkeretten og menneskerettigheter, og samtidig arbeide forebyggende gjennom å bekjempe fattigdom, marginalisering, og arbeide for forsoning.*
- *arbeide mot at internasjonale patentregimer (TRIPS-avtalen under WTO-regelverket) og spesielt patent på liv tar livsgrunnlaget fra de fattigste, og begrenser det som før var globale fellesgoder for andres bruk.*
- *arbeid med hiv/aids og rettigheter. Dette innebærer arbeid mot stigmatisering og marginalisering av hivpositive og tilgang til medisiner som del av oppfyllelsen av retten til helse. Det innebærer også å arbeide hivforebyggende gjennom å gjøre informasjon og metoder for å hindre smitte tilgjengelige, og gjennom å utfordre tradisjonelle og kulturelt betingede kjønnsrollemønstre som bidrar til spredning av hiv. Hivpositive må involveres i dette arbeidet.*

Protokoll fra møte i Teologisk Nemnd 8.-9.5.2003

Tilstede: Jan-Olav Henriksen (leder), Odd-Magne Bakke, Arve Brunvoll, Ernst Baasland, Elena Eika, Geir Hellemo, Ragnhild Jepsen, Marianne Bjelland Kartzow, Aud Tønnessen

Fra sekretariatet: Olav Fykse Tveit (8.5.2003, sak3/2003), Stephanie Dietrich

TN-SAK 1/2003 PROTOKOLL

A.M. Aagaards foredrag, som skulle vedlegges forrige protokoll, var ikke sendt ut. Det sendes ut separat sammen med protokollen for nåværende møte.

Vedtak:

Protokollen godkjennes.

TN-SAK 2/2003 REFERATSAKER

Sakspapirer:

Referatsaker

- TN-sak 2/2003 a): Protokoll fra møte i MKR 2.-4.3.2003
- TN-sak 2/2003 b): Møtebok for Kirkerådets møte 2.-4.mars 2003
- TN-sak 2/2003 c.) Protokoll fra møte i NØM 22.-23.10.2003
- TN-sak 2/2003 d.) Referat fra møte i Samarbeidsråd for Menighet og Misjon 4.12.2003
- TN-sak 2/2003 e.) Protokoll fra møte i katolsk-luthersk samtalegruppe 12.11.2002
- TN-sak 2/2003 f.) Pressemelding fra Leuenberg kirkefelleskapet mars 2003

Vedtak:

Referatsakene tas til orientering.

TN-SAK 3/2003 BIBEL OG POLITIKK: ETISKE PROBLEMSTILLINGER KNYTTET TIL BIBELBRUK MED UTGANGSPUNKT I MIDTØSTEN-SPØRSMÅLET

Seminar sammen med KISP og Menneskerettighetsutvalget

Innledere: Sturla Stålsett (KISP), Jan-Olav Henriksen (TN), Ernst Baasland (TN/BM)

Referat fra seminaret er vedlagt, sammen med de innleggene som forelå skriftlig. I drøftingen etter seminaret, med henblikk på videre oppfølging, fremkom følgende momenter:

- Det er viktig å identifisere hvem det er vi henvender oss til i den videre oppfølging om dette. Hvem skal for eksempel et studiedokument være til? En målsetting må i hvert fall være å forsøke å gjøre avstanden mellom lekfolk og prester / teologer mindre i måten de nærmer seg disse spørsmålene på.
- Hva slags bibelbruk snakker vi egentlig om? Man bør også være oppmerksom på forskjellen mellom bibelargumentasjon og folkerettslig argumentasjon som brukes av dem som vil argumentere for Israels rett over de okkuperte områdene.
- Det er påfallende å merke endringen i norsk kirkelig opinion om disse spørsmålene de siste 20 årene. En analyse av dette vil også være interessant.

- Flere vektla at det er nødvendig med en dialogisk tilnærming, både i forhold til andre religioner, i forhold til norske grupper som Hjelp Jødene Hjem, Israelsmisjonen (eller deler av den) og andre. Et evt. studiedokument må sikre at flere stemmer kommer til orde, og gi dem anledning til også å kommentere andre posisjoner.
- Mange i dag mener at Bibelen og spørsmålet om Israels politiske mandat i Midt-Østen ikke bør kobles sammen.

Vedtak:

1. Lederne for KISP og TN drøfter i samråd med sekretariatet hvordan man kan lage et hefte/studiedokument som inneholder dokumentasjon om Mellomkirkelig råds arbeid med spørsmålet.
2. Man vurderer muligheten av å invitere til et seminar/en konferanse i forlengelse av at et slikt studiedokument blir offentliggjort.
3. Man forsøker å gjøre studiedokumentet til gjenstand for dialog med ulike grupper, både i Den norske kirke, i møte med andre kirkesamfunn, og i møte med andre, skriftbaserte religioner (særlig Jødedom og Islam).

SAK 4 /2003: OPPFØLGING AV LEUENBERGSTUDIEN LAW AND GOSPEL

Sakspapirer:

- "Law and Gospel"-dokumentet (se TN sak 12 /2001)
- forslag fra nemndas leder Jan-Olav Henriksen til svardokument
- sakspapir fra sekretæren til TN-sak 12/2001
- protokoll til TN-sak 12/2001

Til saken forelå utkast til uttalelse, fra leder og sekretariat. I samtalen fremkom en del momenter som ble innarbeidet i den endelige teksten.

Vedtak:

1. Teologisk nemnd takker for innledningen.
2. Kommentaren til studien vedtas med de endringsforslag som fremkom i møtet. Følgende tekst er den endelige:

LAW AND GOSPEL – WITH SPECIAL REFERENCE TO DECISION MAKING IN ETHICAL QUESTIONS.

Comments and reactions from the Church of Norway Commission on Ecumenical Theology.

1. The paper presents a rich and stimulating effort to make fruitful a topic in reformation theology that deserves attention. We share the conviction that this distinction is important, and that it still deserves attention. Much of what is said in the study paper, we are in consonance with and identify as valid for how we perceive the situation and task as well. Accordingly, the following comments should be read as contributions to further reflection and clarification.
2. It is still important to maintain a distinction between law and gospel in order to avoid both nomism and antinomism, as well as to avoid the imprecise notion of "free will" found in humanism at the time of reformation as well as in parts of today's culture.
3. We share the view that "the fulfilment of the commandments can happen only in faith through the Holy Spirit" (1.5.). However, this should not be taken to

- indicate that there is no value in the *usus politicus* of the law from the non-believers point of view. Also, it is important to emphasise – like the paper does – that faith in Christ is the very basic motivation for serving the neighbour for the believer. On the other hand, we welcome the emphasis put on how it is a common task for all human beings to develop conditions for peace and justice.
4. In our church, there is reluctance towards talking about the “*tertius usus legis*” among theologians. This is due to the theological experience that it all too easily leads to a subtle new form of nomism (as is reflected in p. 21, 15ff.), to some extent an experience from the pietistic strand in Norwegian church life, now slowly decreasing. However, there are also tendencies towards such a way of understanding the law in recent charismatic groups, and they should be faced with the same kind of objections as those earlier used against similar positions. Having said that, however, we find it important to try to appropriate how a more effective understanding of justification as the one expressed in *Joint Declaration on the Justification* can also be developed in order to take care of the valid concerns regarding the basis for the moral conduct of the Christians.
  5. We recognise in 1.6. important - and adequately described - developments in the understanding of law and gospel. Specifically, this also goes for the nuances given in the Scandinavian discussion.
  6. In ch 4, we see as Lutherans that we can learn from how the other traditions in the Leuenberg Church Fellowship emphasise how the Law “belongs primarily in the social shaping of life and fellowship” – both in the community and in the social world in general. We also stress how it is nevertheless important that the hermeneutical criterion for reading the Scriptures is the Gospel – and not the Law. However, we see in the chapter as such a successful attempt to balance the different issues voiced by different traditions, and we find this as proving promising for our common future as a theological fellowship.
  7. We are pleased by the discussion of various forms of making the dialectic between Law and Gospel a basis for decision-making, as expressed in ch 5.2. The combination of presentation and careful consideration given there, is to be welcomed indeed. This goes also for the presentations of the challenges from other traditions offered in ch. 6.
  8. As for the challenge from the secularisation of ethics, we would like to emphasise a) that also secularised forms of ethics can be seen as expressions of God’s law, and b) that every given positive formulation of law (be it in Human Rights, cf. 63ff., or as a consequence of a moral formalism as given in Kant) must be judged critically by what is given as a substantial expression of the content and destiny of human life, as this is revealed in Scripture. Hence a critical distance, based in the law of God, can be maintained over against any positively given morality, while at the same time granting it its theological legitimacy. (cf. also 62, 10ff)
  9. We find in the document in general, and even more so in ch 8, a valid and positive expression of how the Law can be seen as something good that God offers us – and we think that our tradition still has something to learn in this respect. The positive affirmation and spelling out of this in chapter 10 gives further witness to this understanding of the law, and we will recommend this for further study by our students and parishes, as well as a good basis for preaching.
  10. Regarding elements that need further development, we would like to point out the following:
    - The document emphasises in a valid manner the possibility of understanding the law as a good gift by God, and not only as the negative part of the dichotomy of law and Gospel. However, this tends to cover

the fact that the law also is an expression of *God's* opposition to human sinfulness, and a means by which God judges us. This is said with special regard to p 22,8.

- There is a need for further study on the relationship between a theological understanding of the law on the one hand, and an understanding of natural law and human rights on the other hand.
- It is also necessary to develop further the relation between God's law and human autonomy.
- It would be fruitful to develop a Christian understanding of the law as presented in the document in relation to a more contract-based understanding of social relationships and morality.
- Finally, the document should not hide that it is impossible to harmonize the relationship between law and Gospel – a tendency that sometimes surfaces in parts of the study.

11. Consequently, we find the study document to be of great importance for our common understanding of Law and Gospel, and we are grateful for having received it and been given the opportunity to comment on it. We are assured that it will prove an important, substantial and relevant contribution to the present and future further discussion of the crucial issue of the relationship between law and Gospel. However, having said this, we would also like to see some more examples as to how the document can help us to reopen some of the moral issues that the churches are facing today. In this regard, there still remains work to be done.

TN-SAK 5/2003 LUTHERSK ANTROPOLOGI OG GUDSERFARING I LITURGIEN

Saksdokumenter:

- Oversendelsesbrevet fra Samrådsgruppa for nyreligiøsitet samt vedlegg

Fra samtalen i nemnda:

Nemnda drøftet saken med utgangspunkt i sakspapirene fra Samrådsgruppa for nyreligiøsitet.

Det ble understreket at Gudsforholdet er et totalforhold som er skjenket oss i liturgien. Man er ikke enige i at problemene omkring opplevelsen av gudstjenesten nødvendigvis har sin årsak i en antropologi som må revurderes, men heller er et formidlings- og oversettelsesproblem. Den lutherske teologien har et *proprium* når det gjelder forståelsen av mennesket som er ufravikelig. Kritikken som ble utformet mot liturgien i SNs sakspapirer, oppfattes som upresis, både når det gjelder dens innhold og adressat. Det forblir uklart hvorvidt kritikken er rettet mot Den norske kirke spesielt, lutherdommen i sin helhet eller deler av lutherdommen. Felles ståsted i samrådsgruppas debatt synes å være at man i større grad må ta vare på erfaringen, og at nettopp dette perspektivet ble bedre ivare tatt i andre tradisjoner og i den tidlige kirken. Fra nemndas side blir det stilt spørsmål ved hvorvidt det er sakssvarende og økumenisk riktig å smelte sammen elementer fra ulike tradisjoner og tider for å fremme en form for Gudserfaring uten en velbegrunnet teologisk argumentasjon og en bakenforliggende økumenisk hermeneutikk.

Gudserfaringen er ikke noe som utvikler seg til stadig høyere stadier. Derimot innebærer en luthersk antropologi en frihet som er gitt oss og ligger til grunn for vår gudserfaring og som gjenspeiles i liturgien. Det som gjerne kalles for "erfaringer" blir

dermed en form for "additional blessing", men ikke grunnlaget for troen eller dens nødvendige kjennetegn.

Videre tas det i samrådsgruppas debatt ikke hensyn til utviklingen i forståelsen av en luthersk antropologi som har skjedd de senere år.

Fra nemnda ble det påpekt at hele spørsmålet omkring syndsbekjennelsens status i vår gudstjeneste må drøftes i en videre sammenheng, gjerne sammen med nemnd for gudstjenesteliv. Man er enige i at det er viktig å vektlegge både synds- og skapelsesdimensjonen i gudstjenesten. De menneskelige erfaringer må tydes i lys av både skapelses- og frelsesdimensjonen. Skapelsesdimensjonen er ofte underbetont i vår liturgi. Samtidig er det viktig å fremheve at liturgiske ledd som Kyrie, Gloria og Sanctus i stor grad har med skapelsesdimensjonen å gjøre. Her kreves det en større bevisst- og synliggjøring fra kirkens side. Spørsmålet omkring syndsbekjennelsens plassering i gudstjenesten er av sekundær art og kan og bør diskuteres.

Nemnda var enig i at vi som luthersk kirke ikke har vært i stand til å formidle at Gudserfaringen og erfaringen av en selv henger sammen, og hvordan en luthersk antropologi kan fungere som erfaringstydning for mennesket i dag. Dette reiser behovet for å snakke annerledes om synd enn det ofte gjøres. På denne måten kan kristendommen fungere som en motkraft mot en narsissistisk kultur, idet man motsier en moraliserende og innsnevrende syndsforståelse samtidig som man tydeliggjør syndens realitet.

Fra nemnda ble det videre påpekt at dette spørsmålet bør drøftes sammen med Nemnd for kvinnespørsmål og likestilling, som har relevant kompetanse både når det gjelder liturgi og antropologi.

Det viktige er å ikke fremføre en overfladisk og lite velbegrunnet nedvurdering av vår liturgi og den lutherske antropologi i sin helhet, men å komme frem til en forkynnelse av liturgiens innhold som viser *hvordan* liturgien er relevant for menneskets selvforståelse. Vi trenger en tolkning av liturgien gjennom ord og handling.

Vedtak:

- Teologisk nemnd takker for innledningen
- Teologisk nemnd ber om at det arrangeres et åpent seminar i forkant av høstens nemndsmøte, 23.-24.10.2003, der man inviterer innledere og deltakere fra forskjellige sammenhenger. TN/AU og sekretariatet utformer program for seminaret.

TN-SAK 6/2003 DOMPROSTORDINASJONER OG BRUK AV IKKE-ORDINERTE PRESTEVIKARER TIL SAKRAMENTSFORVALTNING

Fra samtalen i nemnda:

Geir Hellemo som er medlem av "Osbergutvalget", et utvalg som er satt ned av Bispemøtet for å utrede denne saken, orienterte om dets arbeid.

Han understreket at dette er en prinsipielt svært viktig sak, ikke minst i forhold til oppfølgingen av Porvooavtalen og dens forskjellige tolkninger. Noen mener at Den norske kirke burde holde fast ved sin nåværende praksis som innebærer muligheten for presteordinasjoner utført ved domprost nettopp for å understreke en funksjonell forståelse av embetet. Den norske kirkes forskjellige økumeniske avtaler danner bakgrunn for at det er nødvendig å finne frem til en forståelse som er i samsvar med andre kirkers praksis.

Utgangspunktet er at biskoper i Den norske kirke gjennom vigslingsritualet har en eksklusiv ordinasjonsrett. Presteordinasjon er forbeholdt biskopene. På denne måten kan man ikke se bort fra den personale siden ved bispeembetet.

Når det gjelder spørsmålet omkring sakramentsforvaltning ved uordinerte prestevikarer er det veldig forskjellig praksis i bispedømmene.

Både presteordinasjoner ved domprost og sakramentsforvaltning ved uordinerte begrunnes ut fra et nødsprinsipp. Dette reiser behovet for en videre refleksjonen omkring begrepet "nød".

Uansett teologisk vurdering av denne saken vil man være tjent med en noe mer restriktiv og ordnet praksis.

Fra samtalen i nemnda:

Under samtalen kom det frem forskjellige synspunkter når det gjelder tolkningen av Porvooavtalen. Det ble understreket at resepsjon er en prosess som tar tid og krever refleksjon over hva det innebærer å ha et bindende forhold til andre kirker. Det er viktig å holde fast ved at våre økumeniske avtaler ikke påtvinger oss noe som strider mot vår teologiske identitet, men heller utfordrer oss på en positiv måte når det gjelder vår praksis i forhold til konkrete spørsmål.

Blant annet blir vi utfordret til å reflektere over det personlige elementet ved bispeembetet.

Det vil derfor være problematisk å holde fast ved muligheten for presteordinasjon ved domproster med det formål å understreke et funksjonelt embetssyn. Man bør holde fast ved både det funksjonelle og det personale når det gjelder embetssyn, især når det gjelder forståelsen av bispeembetet. Det er spesielt vårt samarbeid innenfor Porvoofellesskapet som utfordrer oss til videre refleksjon og en fornyet praksis i forhold til disse spørsmålene.

Nemnda understreket at det er behov for en intern avklaring når det gjelder disse spørsmålene i Den norske kirke. Samtidig vil det være viktig å kunne konsultere vår søsterkirker.

Under samtalen i nemnda ble det også understreket at man har vært svært tilbakeholdende når det gjelder prestevigsel ved domprost de siste årene. Selv om det finnes en kirkerettslig hjemmel for prestevigsel ved domproster, ønsker man normalt ikke å benytte seg av denne muligheten. Andre kirkers praksis med å vigsle flere biskoper, evt. å vigsle vikarierende biskoper, anses ikke som en god løsning.

Under samtalen ble det også påpekt at det trengs en fornyet refleksjon omkring ordinasjonens betydning. Når fokuset rettes for sterkt mot ordinasjonen som inngangsport til prestatjenesten, står man ofte i fare for å miste perspektivet på den faglige kvalifikasjonen. Det er viktig at ordinasjonen ikke knyttes opp til et meritum fra ordinanden, men at den forankres i kirkens kall til tjeneste. Ordinasjonen knyttes først og fremst til tilsyn og er en manifestasjon av at kirken utøver tilsyn innenfor en apostolisk suksesjon. Dermed forankres ordinasjonshandlingen i helt nødvendige funksjoner for tjenesten.

Vedtak:

- 1.) Teologisk nemnd takker for innledningen.
- 2.) Saken ble drøftet på bakgrunn av arbeidet i Osbergutvalget. Sekretariatet oversender notat fra samtalen til informasjon til utvalgets sekretær.

TN-SAK 7/2003 INNSPILL TIL LVF'S STUDIEDOKUMENT OM "JUSTIFICATION" TIL GENERALFORSAMLINGENS DELEGATER

Saksdokumenter: Studiedokumentet "God's Healing Gift of Justification" fra Assembly Study Book "For the Healing of the World", S.127-138

Teologisk Næmnd har på sitt møte 8./9.5.2003 drøftet studiedokumentet "God's Healing Gift of Justification" fra Assembly Study Book "For the Healing of the World", s.127-138.

Fra samtalen:

Tekstens forfattere synes å ha en høy ambisjon om å fornye tenkningen omkring rettferdiggjørelseslæren. Derfor bærer dokumentet i stor grad preg av å være et samtidsdokument, med klare økoteologiske referanser og med hiv/aidsproblematikken som implisitt bakteppe. På tross av dette makter dokumentet ikke helt å gi en språklig fornyelse av talen om rettferdiggjørelsen. På tross av den høye ambisjonen blir man ofte avhengig av tradisjonelle formuleringer. Dessuten gjøres det tidvis bruk av et nokså overfladisk språk, som har likhetstrekk med reklamespråket. For eksempel blir "justification" i stor grad omskrevet med begrepet "to be worth it", en formulering som er upresis når det gjelder å forklare hva "justification" betyr. Verdighet er ikke ensbetydende med det å være rettferdiggjort. Dette reiser også spørsmålet hvorvidt alle som ikke tror på Kristus er uverdige – en teologisk uholdbar påstand. Ved å nyansere mer mellom skapelse og gjenløsning kunne man fått bedre frem det legitime i å snakke om hva vi er verd i Guds øyne, og samtidig fastholde at rettferdiggjørelsen er en rettferdiggjørelse av *synderen*.

Teksten prøver å reflektere over knutepunktet mellom teologisk lære og livserfaring. Den vektlegger erfaringens plass i talen om rettferdiggjørelsen. Dette aspektet blir best ivaretatt i spørsmålene som stilles til leseren underveis, og virker konstruktive til videre tenkning omkring begrepet.

I teksten prøver man å fremheve både den forensiske og den effektive rettferdiggjørelseslæren. Konsentrasjonen omkring det kosmosentriske fører allikevel til at man mangler et teosentrisk perspektiv på rettferdiggjørelsen. Det dominerende perspektivet i teksten er at rettferdiggjørelsen innebærer en seier over fordervsmaktene. Dermed legges det for liten vekt på det teosentriske perspektivet – nemlig det at "enkeltmennesket har et problem med Gud", og at rettferdiggjørelsen er Guds nådefulle tilbud til mennesket om en nyordning av dette problematiske forholdet.

I samtalen ble det videre påpekt at sammenkoblingen mellom "healing" og "rettferdiggjørelsen" er lite heldig og kunne vært mer omfattende og presist utarbeidet. "Justificaton" kan ikke knyttes sammen med et hvilket som helst annet teologisk begrep uten videre, men det finnes spennende ansatser i begrepet om healing som nå ikke er ordentlig utnyttet, og som innebærer en sammenkobling av det forensiske og det effektive.

Flere steder i dokumentet omtales rettferdiggjørelsen på en måte som virker uklar og til dels dogmatisk uriktig. (Jfr. for eksempel s.134, 1.spalte, nederst: "To be justified in Christ, to participate in God's righteousness, is something we await to occur fully at the end of time." Dette er dogmatisk feil. Vi er rettferdiggjort i Kristus.) Dokumentet taper således mulighet for å presist bestemme hva luthersk rettferdiggjørelseslære er.

Oppgjøret med den forensiske forståelsen fører til at det teosentriske faller bort i altfor stor grad.

Nemnda ønsker å vektlegge at det er både viktig og bra å utfordre selve begrepet "rettferdiggjørelse". Dette arbeidet ville blitt mer troverdig hvis rettferdiggjørelseslæren hadde "fått bryte" med konkrete erfaringer, slik det delvis skjer i spørsmålene. Da kunne også antropologien som aktualiseres av denne læren, kommet mer omfattende til uttrykk og betydd noe for hvordan man forstår utfordringene til kirkene i dag.

Teksten får ikke i stor nok grad frem at rettferdiggjørelse er rettferdiggjørelse av **synderen**, og synden er en realitet både i verden og i alle våre liv. Tekstens ordspill med begrepet "worth it" er ikke tilfredsstillende for å kunne gi et nytt perspektiv på forståelsen av "justification". Teksten i sin nåværende form bør være gjenstand for debatt og kritisk videretenkning på generalforsamlingen.

Vedtak:

- 1.) Teologisk nemnd takker for innledningen.
- 2.) Saken drøftet. Notat fra samtalen oversendes Den norske kirkes delegater til LVF generalforsamlingen.

TN-SAK 8/2003 FORSLAG TIL MEDLEMMER I TEOLOGISK NEMND FOR PERIODEN 2004-2009

Saksdokument: TN-statutter

Fra samtalen:

Det bør utarbeides reviderte statutter for nemnda. Nemnda ga uttrykk for at det var svært ønskelig med en representant fra samisk kirkeliv. Videre ble det gitt uttrykk for at det bør være en representant fra Bispemøtet i nemnda. Videre ble det lagt frem en rekke forslag på mulige medlemmer for den nye nemnda. Forslagslisten foreligger til internt bruk i sekretariatet.

Vedtak:

- 1.) Teologisk nemnd takker for innledningen.
- 2.) Saken drøftet.
- 3.) Teologisk nemnd ønsker å legge stor vekt på at det bør være med en representant fra Bispemøtet i nemnda.

TN-SAK 9/2003 TEOLOGISK NEMNDS ARBEID MED RELIGIONSTEOLOGI

Fra samtalen:

TN er bevisst på at NØMs arbeidsområder må ivaretas videre. Det er viktig at både religions- og misjonsteologiske spørsmål blir fulgt opp i nemndas arbeid. Når det gjelder inneværende nemndsperiode blir dette anliggendet ivaretatt gjennom arbeidet med Midtøstensspørsmålet og gjennom TN-sak 5/2003, spørsmålet om luthersk antropologi og gudserfaring i liturgien.

Vedtak:

- 1.) Teologisk nemnd takker for innledningen.

- 2.) Nemnda ønsker i denne perioden å arbeide med religions- og misjonsteologiske spørsmål gjennom TN-sak 3/2003 og 5/2003.
- 3.) Nemnda ber om at det tas spesielt hensyn til faglig kvalifikasjon innenfor dette fagområdet ved utnevningen av den nye nemnda.

TN-SAK 10/2003 DELTAKELSE VED DIVERSE SEMINARER

Sakspapirer:

- TN-sak 11/2003 a.) Invitasjon til økumenisk sommerseminar i Strasbourg
- TN-sak 11/2003 b.) Invitasjon til Anglo-nordic-baltic theological conference i Riga sommer 2003

Vedtak:

- Saken drøftet.

TN-SAK 11/2003 EVENTUELT

Ingen saker.

NOTATER TIL EN TEKSTLESNINGENS ETIKK

Til fagseminar i Komiteen for Internasjonale Spørsmål og Teologisk Nemnd 080503.

Å lese – og dermed bruke - tekst er et etisk anliggende – og en virksomhet som må vurderes etisk. Grunnen til det er ikke bare at tekster er en form for kommunikasjon som kan stilles inn under de samme krav som gjelder for annen kommunikasjon og samhandling, men også fordi tekster i mange henseender fungerer som hjemmel for eller legitimering av praksiser. Dermed er tekster også vevet inn i et potensielt spill om makt. Selv mener jeg at etisk argumentasjon generelt er en måte å forsøke å holde noen elementer utenfor maktspill på – ved å formulere grunner og innsikter for handling som ikke er basert på tvang. Dette er grunner som enhver potensielt kan gi sin tilslutning til ut fra innsikt vunnet gjennom fornuftig kommunikasjon. Handling som ikke kan redegjøre for slike grunner kan følgelig heller vanskelig kalles for moralsk i strikt forstand. Spørsmålet er om vi kan komme til rette med bibeltekstenes intensjoner dersom de i det hele tatt integreres i en form for maktspill.

Jeg skal derfor kort trekke frem noen momenter som jeg mener er adekvate å karakterisere som *elementer i en hermeneutikkens etikk*. De kan synes som ganske selvsagte, men enhver som har lest litt om bibeltolkningens historie, vil skjønne at de ikke er det. De er heller ikke selvsagte i lys av den tekstbruk i forhold til politiske spørsmål som er foranledningen til at TN og KISP har dette seminaret.

1. Enhver tekst bør i utgangspunktet regnes som ledd i en *kommunikativ* handling, der forfatter og leser står i et symmetrisk forhold til hverandre, og ikke er interessert i å manipulere den andre, men å utvikle *samforståelse*. Å ha *det symmetriske som ideal*, betyr samtidig at man kan adressere tilfeller der begge parter kan manipulere hverandre, ved å bruke teksten på måter som ikke anerkjenner den annen part som en fri, oppriktig og selvstendig aktør i forhold til tekstens saksinnhold.

Her er det imidlertid viktig å huske at "den svake part" vanligvis er forfatteren, - som bare kan forsvare seg og sitt gjennom den foreliggende tekst. Det fordrer en type *kritisk sympati*, der man ikke for raskt skal regne med at teksten søker å forstille sitt innhold, eller innebærer skjulte og negative hensikter fra forfatterens side. Tekster bør ut fra dette primært oppfattes som ledd i en kommunikativ, og ikke en strategisk handling.¹

---

¹ Til dette skillet, se J. Habermas: *Nachmetaphysisches Denken*, Frankfurt 1988, 68ff.

Den gir oss ikke først og fremst en anledning til å studere forfatterens motiver, men hvilke grunner han / hun vil dele med oss i oppfatningen av en sak. Først dersom dette ikke skulle vise seg mulig å opprettholde som en plausibel tilnærming, bør det åpnes for en mer mistankehermeneutisk tilnærming der vi også spør etter motiver.²

Skepsisen til umiddelbart å møte teksten som om den skulle inneholde et skjult budskap (skjulte motiver) som (eventuelt) bare er tilgjengelige for privilegerte (troende), er derfor også i motsetning til tanken om at bibeltekst er felles tekst, som skal kunne leses og forstås av alle berørte. Dette utelukker ikke at teksten har en særlig betydning for enkelte grupper.

2. Til en tekstlesningens etikk hører også at du må være villig til å lytte før du spør teksten om noe. Ved å legge vekt på dette, får vi frem at ikke enhver tekst kan være et svar på et hvilket som helst spørsmål. Tekster kan derfor heller ikke umiddelbart bare leses som svar på allerede foreliggende spørsmål eller som en bekreftelse på allerede etablerte posisjoner. En slik lesning vil ikke være åpen for det forstyrrende, forandrende, utfordrende – og dermed erfaringskapende – i teksten. I denne forbindelse er forsøk på å utvikle en "Hermeneutik des Einverständnisses" som den Peter Stuhlmacher forsøker på, berettiget og viktig.³ Til en slik lytten, hører også en holdning som innebærer åpenhet for muligheten av at teksten har rett i det den sier noe om. Å lytte og å være villig til å gi teksten rett, utelukker ikke at den også kan møtes med *kritisk* sympati, som også medfører at vi spør om den virkelig er et adekvat uttrykk for den sak den forsøker å si noe om.⁴ Selv om dette er høye krav – og følgelig en vanskelig virksomhet – er det gode grunner til å insistere på at slik må det være.

3. Det er ut fra dette ikke likegyldig hvordan vi omgås tekster, og hvordan vi velger å angripe dem metodisk. Det er heller ikke likegyldig innenfor hvilken ramme vi behandler dem. I den grad vi *kan* velge kontekst for forståelse og bruk av teksten, er valget noe som kan være av avgjørende betydning for om mennesker opplever Bibelens budskap som frigjørende eller som isolerende og undertrykkende. Et sentralt spørsmål i den forbindelse er om teksten klarer å stifte et "inkluderende vi" av troende som lever på en felles innsikt gitt av teksten, eller om den blir ledd i et maktspill der det etableres ulike former for identiteter basert på eksklusjon og marginalisering de troende imellom. Der det siste skjer,

---

² Til mistankehermeneutikken, se „Mistankens hermeneutikk - en annerledes hermeneutisk utfordring“ i: Henriksen (red.) *Tegn, tekst og tolk. Teologisk hermeneutikk i fortid og nåtid*, Oslo 1994, 229ff.

³ Se P. Stuhlmacher: *Vom Verstehen des Neuen Testaments. Eine Hermeneutik*, Göttingen 1986, 222ff.

⁴ W. Jeanrond, *Theological hermeneutics: development and significance* London 1994, 174 mener den beste måten en teologisk hermeneutiker kan unngå fristelsen til å bli en "intellektuell tyrann" på, er ved å utvikle "the willingness to respect otherness and even radical otherness in his or her interpretative activity. That is to say that the theologian must not understand appropriation as the act in which every text is interpreted in such a way that it fits his or her pre-understanding". God hermeneutisk virksomhet innebærer at man tør eller klarer å utfordre allerede foreliggende oppfatninger og forståelser av saksforhold.

bryter teksten etter min mening med hele den praksis vi kan avlese hos de nytestamentlige forfattere, og som vi fremdeles kan anerkjenne som gyldig. Charles Cosgrove skriver da også med rette i sin nye bok om kriterier for bruk av bibelsk materiale i etisk sammenheng at "There is a presumption in favor of according greater weight to countercultural tendencies in scripture that express the voice of the powerless and the marginalized than to those tendencies that echo the dominant voices of the culture."⁵ Dette innebærer at det "vi" som bruker bibeltekster ikke er et nøytralt vi, men hele tiden er stilt overfor spørsmålet om hvem de tjener – og om det er slik at tekstbruken kommer de svake og marginaliserte til gode.

Det finnes følgelig heller ikke noe nøytralt perspektiv å møte en tekst med. Gjennom valg av leseperspektiv uttrykker tolken ufrakommelig verdier, - verdier som har betydning både for evalueringen av teksten, for bruken av teksttolkningens resultater, og for bestemmelsen av hvem teksten er relevant for og på hvilken måte. Derfor er hermeneutikk dypt forbundet med etikk, og med de goder vi forsøker å fremme i vår kommunikasjon med, og våre bestrebelser på å forstå andre.

4. Teksttolkning er – slik det dermed implisitt fremgår - et felles prosjekt eller anliggende, - fordi det har forståelse som sin grunnleggende målsetting. Dette innebærer at det er gode grunner til å se teksttolkning som noe som er knyttet til et bestemt fellesskap, og som noe som har både sin bakgrunn i, og konsekvenser for, dette fellesskapet og dets selvforståelse. Imidlertid må ikke denne *kommunitære forankring* av teksttolkningen lede til isolasjonisme, avvisning av (selv-)kritikk, eller til manglende vilje til å overskride mulige begrensninger som ligger i fellesskapets måte å *bruke* (ikke bare lese) tekst på. Teksttolkning som en virksomhet preget av *samtale utforskning og ny forståelse* innebærer samtale med flere enn dem man fra før er enig med og deler forståelseshorisont med. Dersom virksomheten ikke innebærer mulighet for ny eller endret forståelse, er det ikke tolkning vi snakker om, men bare om reproduksjon av allerede foreliggende oppfatninger.

5. Å presentere en tolkning forutsetter indirekte og direkte argumenter for denne tolkning, som tolken forplikter seg på og må regne med å stå til rette for. Derfor er teksttolkning heller ikke fra dette synspunkt et subjektivt anliggende som er preget av vilkårlighet.⁶ Teksttolkning innebærer ansvarlighet i forhold til tolkningen, og vilje til å stå inne for både de argumenter den impliserer og de konsekvenser tolkningen får. En kan ikke unndra seg selv fra ansvaret for de negative konsekvenser av tekstbruk/lesning ved for eksempel å påberope seg at teksten har en guddommelig autoritet som skal følges uansett hva slags etiske konsekvenser den har: da unndrar man både teksten og seg selv fra den etiske arena den opptrer på, og etablerer egentlig en form for selvmotsigelse: det blir ikke lenger da et spørsmål om etikk, men om makt.

---

⁵ C. H. Cosgrove: *Appealing to Scripture in moral Debate*, Grand Rapids, 2002, 90.

⁶ Særlig D. Tracy har utfoldet dette. Se *Plurality and Ambiguity*, 28ff.

6. Fordi enhver tekst rommer mulighet for flere interpretasjoner, er det viktig å måle de interpretasjoner som gjøres ikke bare på tekstens innhold, men også på hvordan teksten fungerer i forhold til den sosiale virkelighet den står i forhold til. Det er et etisk imperativ å gi en fortolkning av bibelske tekster som fremmer menneskelighet, menneskeverd og syn for de utsatte og marginaliserte grupper i samfunnet. Dette imperativ er også begrunnet i de bibelske tekster selv, men det kan også gjøres gjeldende overfor andre tekster og tolkningstradisjoner der tekster inntar en sentral plass i struktureringen av den sosiale virkelighet.

Konklusjon

Dypest sett er Kirken subjektet for all kristen hermeneutikk - i den forstand at de resultater man kommer til, må kunne finne gjenklang og anerkjennelse i kirken, og uttrykke elementer som alle dens medlemmer fastholder som sentrale i sitt eget trosgrunnlag.⁷ Det utelukker ikke at også faktorer utenfor det troende fellesskap kan hjelpe kirken i tolkningen av dens eget trosgrunnlag. Det utelukker heller ikke den konstruktive selvkritikk i kirkens videreføring av, eller oppgjør med, tidligere tolkninger.

Målet for en etikk-hermeneutikk er dermed å sikre at det skapes, utvikles og opprettholdes en kristen identitet og praksis, men ikke på måter som isolerer kirken fra verden, eller skjærer den fra alternative lesemåter av sitt eget trosgrunnlag. At denne identitet er grunnleggende forankret i evangeliet om Jesus Kristus, og dermed er knyttet til bestemte og unike hendelser i Guds historie med menneskeheten,⁸ medfører også at en tekstbruk som ser bort fra dette utgangspunktet, lett mister sine grunnleggende muligheter for å bli korrigert.

En god oppsummering av det jeg her har forsøkt å formulere, finnes i et paper fra Den Presbyterianske kirke i USA sin 123. generalforsamling i 1983. Der heter det:

The fundamental expression of God's will is the twofold commandment to love God and neighbor, and all interpretations are to be judged by the question whether they offer and support the love given and commanded by God. When interpretations do not meet this criterion, it must be asked whether the text has been used correctly in the light of the whole of Scripture and its subject.

---

⁷ Sml. E. Schlink: *Ökumenische Dogmatik*, Göttingen 1983, 659: „In Zeiten tiefgreifender Umbrüche kann der Abstand zwischen dem Dogma - der Situation, in der es entstanden /.../ einerseits und den die Kirche heute bedrohenden Gefahren andererseits so groß sein, daß es schwierig wird, das Dogma als Hilfe in der Gegenwärtigen Situation von Kirche und Welt verständlich zu machen. Dann kann es Pflicht der Kirche sein, in neuen Dogmen zu bekennen, was in der Treue zum apostolischen Bekenntnis zu bekennen ist. Dem gehen die Kritik und die Vorschläge einzelner Glieder der Kirche voraus. *Aber kein einzelner und keine Gruppe kann das Dogma der Kirche um ein neues Dogma ergänzen. Das kann nur die Kirche als Ganze tun.*“ (min uth.).

⁸ Cf. Luthers insistering på Kristus som Skriftens midte, og den tidlige kirkes insistering på sammenhengen mellom GT og NT, for nettopp å fastholde frelseshistoriens kontinuitet og enhet, og derigjennom også et bestemt historisk perspektiv på forståelsen av Jesus fra Nasaret.

Any interpretation of Scripture is wrong that separates or sets in opposition love for God and love for fellow human beings, including both love expressed in individual relations and in human community (social justice). No interpretation is correct that leads to or supports contempt for any individual or group of persons either within or outside of the church. Such results from the interpretation of Scripture plainly indicate that the rule of love has not been honored. This rule reminds us forcefully that as the rule of faith and life, Scripture is to be interpreted not just to discover what we are to think or what benefits we receive from God in Christ, but to discover how we are to live.⁹

Kort sagt: Tekstlesning og –bruk som vil etablere privilegier for enkelte grupper på bekostning av andre, lar seg ikke forsvare verken teologisk eller etisk. Den er bare egnet for én ting: å frata mennesker respekten for, og viljen til å bruke, Bibelen som grunnlag for moralsk liv og for å leve sammen med andre kristne som et gudsfolk og et felleskap (et inklusivt "vi") som inneholder en rikdom av perspektiver og lesemåter, og der man er villig til å prøve sin egen lesning og tekstbruk i lys av hvordan andre – som ikke befinner seg i samme situasjon som meg – erfarer den.¹⁰

Vedlegg 2

Sammendrag av Sturla J. Stålsetts innlegg under miniseminaret om bibelbruk 8. mai:

Gjennom historien har forfølgelser og grove maktovergrep vært begrunnet i eller legitimert ved henvisning til bibeltekster, samtidig som tekster har inspirert motstand og frigjøring. Hvilke kriterier bruker vi for bibellesning? Hvordan forholde seg ansvarlig til Bibelens tekster i det politiske og etiske felt?

En kontekstuell, personlig, interessebestemt lesning av bibeltekstene er ikke bare uunngåelig, det er også nødvendig. Vi trenger noen kriterier eller prinsipper for å skille mellom de 'undertrykkende' og de 'frigjørende' lesninger. Slike kriterier kan være:

- metodologiske kriterier: Sakssvarende lesning, som respekterer tekstens egenart. Nøye tekstarbeid.
- dogmatiske kriterier: Hva sier teksten noe om? Hvem snakker teksten til? Hva sier tekstene til sammen noe om? Hva er det viktigste tekstene vil si? Hva er Skriftens sentrum? Kritisk prinsipp: Hva unnlater teksten å si noe om?
- etiske kriterier: Sannferdighet. Respekt for den andre, i og utenfor teksten. Respekt for kroppen. Et blikk for den eller de som rammes, i teksten, av teksten eller utenfor teksten.

To hermeneutiske nøkler er å se fortellingen fra ofrenes perspektiv, og å la lesningen preges av fiendekjærlighet.

Nøklene hentes både fra teksten selv (innenfra) og fra den menneskelige erfaring, spesielt den utstøttes, undertryktes, fattiges erfaring. Dette gir en sirkel av samspill mellom 'interne' og

---

⁹ Her sitert etter Cosgrove. op. cit., 161.

¹⁰ Takk til Dagny J. Hov for kommentarer til et tidligere utkast til denne teksten.

'eksterne' kriterier, mellom teksten og den menneskelige erfaring, mellom trosmessige og etiske kriterier. Dette samspillet konstituerer Bibelen som Guds ord for oss. Bibelen er ikke primært en politisk bok, men lesningen av den har politiske implikasjoner. Enhver direkte eller indirekte bruk av Bibelen i politisk henseende må underlegges kritisk vurdering. Tjener den ofrenes sak? Bidrar den til respekt for den andres rett - selv fiendens rett?

Vedlegg 3

Foredrag ved A.M.Aagaard, jfr. TN-SAK 1/2003 (kun i papirutgave)

METHODISTISK – LUTHERSK SAMTALEGRUPPE

Referat fra tirsdag 11/3-03

Til stede; Stephanie Dietrich, Vebjørn Horsfjord, Arne G. Ellingsen, Lars-Erik Nordby, og Gunnar Bradley

SAKSLISTE

Sak 1/03 Godkjenning av protokoll. (Protokollen følger under sakslisten).

Sak 2/03 Hva skjer i våre kirkesamfunn.

- Dnk
- Metodistkirken

Sak 3/03 KEK, Konferansen av Europeiske Kirker.

Sak 4/03 METLUSA, selvforståelse og framtidsarbeid. Drøfting.

Sak 5/03 Eventuelt.

- Tidspunkt for neste møte
-

Sak 1/03

Sak 6/02, 2. avsnitt; stryk "etter at en har fylt 18 år."

Sak 2/03

Dnk

- Det Lutherske Verdensforbunds generalforsamling, avholdes i Canada til sommeren.
- Dåpsopplæringsreformen. Her er det usikkerhet rundt økonomi. I forbindelse med religions-politiske spørsmål rundt reformen, er det viktig å synliggjøre at kristne krefter står sammen.
- Stat/kirke-prosessen. Det offentlige utvalget oppnevnes snart.
- Irak-konflikten. Norges kristne råd har markert seg ved flere anledninger. Samisk kirkeråd, Mellomkirkelig råd, Kirkerådet og Bispemøtets preses har gitt en fellesuttalelse.
- Mellomkirkelig Råd. Det ble informert fra 50 års markeringen. Generalsekretæren i KEK deltok.

Metodistkirken

- Årskonferansen avholdes i Fredrikstad i uke 25.
- Sommerfesten for hele familien holdes 24. – 27. juli på Drottningborg.
- Metodist-festival. Felles Europeisk festival i Potsdam/Berlin, 29. juli – 3. august i anledning 300 års jubileet for John Wesleys fødsel.
- Ansettelse. Noe vansker med bemanning og økonomi.
- Etterutdanningskurs på Stenbekk i Østfold, 4. – 8. august. Tema; "Kreativ Gudstjeneste med Karen W. Tucker og Geoffrey Wainwright som hovedforelesere.
- Emmaus. "Veien til Emmaus" får mer og mer et felleskristent preg.

- ALPHA i en rekke menigheter, og Ungdoms-ALPHA i noen.
- George W. Bush. Metodistkirken er tydelig i sin veiledning. Bush er den andre presidenten i USA som har nektet å møte en delegasjon fra Metodistkirken.

Sak 3/03

Norges kristne råd jobber med en felles stand for å vise kristenliv i Norge.

Man sliter litt med å få norske stewards. Vi opplever at det er vesentlig å være representert med ungdom på KEK.

Det ventes over 700 delegater.

Det er som vanlig kamp om de nordiske og baltiske plassene i Sentralkomiteen. Helen Bjørnøy er Dnk sin kandidat.

Sak 4/03

- METLUSA skal ikke drive teologisk diskusjon, men bidra med teologisk informasjon og annen informasjon. Dessuten identifisere prosjekter og arrangere felles teologiske konsultasjoner. Det er også viktig å løfte fram lokale samarbeidsprosjekt.
- Arbeidet med en mulig konsultasjon mellom anglikanere, metodister og lutheranere har stått litt i stampe. (Se Sak 2/02). Olav Fykse Tveit har gitt signaler om at dette først kan realiseres på våren 2004. Målet med konsultasjonen må konkretiseres. Mellomkirkelig Råd ønsker først å foreta en avklaring, før arbeidskomiteen som består av Lasse, Roar, Steffi og Vebjørn eventuelt jobber videre med planene.
- Et aktuelt tema å arbeide med i framtiden kan være; "De udøptes situasjon."
- Vi må prøve å peke på noen eksempler på lokale tiltak av Nådens Fellesskap, i Årskonferansen og på Kirkemøtet, for å oppmuntre andre til å gjøre noe felles.
- Vi fortsetter med stort METLUSA-møte på høsten med 5 representanter fra hvert kirkesamfunn. Vår møtet blir begrenset til sekretærnivå, der 3 representanter fra hvert kirkesamfunn møter. Eventuell innvending mot dette kan gjøres på neste møte som er til høsten.

Sak 5/03

- Neste gang rapporteres det fra bilaterale samtaler.
- Neste samling blir tirsdag 14. oktober kl. 12.00 – 15.00 på Kirkens Hus.

Gunnar Bradley
Referent

KUIS PROSJEKTKOMITÉ

Dato
04.02.2003

Vår ref.
03/25-2 EST

Deres ref.

Deres dato

PROTOKOLL FRA KUIs PROSJEKTKOMITÉMØTE 27.JANUAR 2003

Tilstede: Raag Rolfsen, Knut Finquist, Heidi Aarvik, Dag Arne Roum, Dag Magnus Ringås fra FGI/NFR (tilstede på deler av møtet), Eimund Stangeland (referent)

Meldt forfall: Anne Veiteberg, Ivar Johannessen, Inger Kjersti Lindvig, Kjetil Fretheim

Åpning ved Heidi Aarvik

"Godt nytt" – kort delerunde hvor vi deler relevant nytt fra vår sammenheng. (Ikke referatsak)

SAK 1/2003 Godkjenning av innkalling og dagsorden
Innkalling og dagsorden godkjent.

SAK 2/2003 Godkjenning av protokoll fra forrige prosjektkomitémøte 18.november 2002
Protokoll fra forrige prosjektkomitémøte 18.november 2002 godkjent.

SAK 3/2003 Orienteringssaker

• Kort oppsummering av fjoråret (2002)

Det ble orientert om at regnskapet for 2002 ikke er avsluttet, men foreløpig oversikt viser balanse i regnskapet, med et underforbruk/overskudd på ca. kr. 18.000,-. Dette beløp skyldes i all hovedsak inntekter fra salg av KUI materiell i 2002 på til sammen kr. 16.000.

Mot slutten av fjoråret benyttet KUI en del tilskuddsmidler for 2002 til informasjonsannonser i avisene Vårt Land og Dagen, særlig relatert til Verdens AIDS dag og Freds- og menneskerettighets søndagen. Det ble også benyttet midler til innkjøp av digitalkamera og bildebehandlingsprogram til bruk for publisering på KUIs nettsider og til trykksaker, samt noe utvikling av bestillingsmuligheter av KUI materiell på nettsidene.

Regnskap og årsrapport for 2002 fremlegges i sin helhet på neste prosjektkomitémøte i april.

- KUIs nettsider

Nettsidene oppdateres jevnlig med aktuelt stoff og gudstjenestemateriell.

En enkel statistikk over antall besøkende på nettsidene, viser økt bruk av KUIs nettsider.

Det vurderes at informasjonsannonnene i dagsavisene i desember, samt link/annonse på Vårt Lands nettside, har hatt effekt på antall besøkende på KUIs nettsider.

- Sør-evalueringen av RORGnettverket.

Et utkast til sluttrapport fra evalueringsteamet v/Stian van der Merwe foreligger.

Rapporten vil bli drøftet på en fellessamling/seminar for RORG-nettverket i 13.-14.februar.

- Diverse orientering

KUIs daglige leder har deltatt noe i planlegging av en ekumenisk fredsmarkering, slå ringe om freden, 6.februar relatert til Irak-krisen.

Seminarhelg 31.1- 2.-2. på Lia gård med tema fastetid og internasjonalt engasjement i samarbeid med Hamar bispedømme og Changemaker/KN, ble avlyst pga. for få påmeldte.

KUIs daglige leder deltar på RORG-seminaret 13.-14.februar

KUIs daglige leder vil delta med informasjons- og materiellstand og i seminardelen på stiftsdagene for Nidaros Bispedømme 17.-18.februar med tema forbruk og rettferd.

KUIs daglige leder deltar på inspirasjonssamling arrangert av Kristent nettverk for miljø og rettferd i Bergen 21.-22.mars med gjest fra Sør-Afrika.

- Referat fra samtale med Vårt Lands nettredaktør Jan Speed

Nettredaktør i dagsavisen "Vårt Land", Jan Speed, har muntlig henvendt seg til Kirkens U-landsinformasjon om mulig samarbeid knyttet til informasjonsformidling via websider som har som formål å bidra til debatt, engasjement og praktisk handling om utfordringer/tema som blant annet relateres til nord/sør- og globale spørsmål, herunder kirkelig engasjement i forhold til blant annet

- Fred- og forsoningsspørsmål, herunder tiåret mot vold
- Forbruk og rettferd og miljøspørsmål
- FNs tusenårsmål
- Religionsfrihet
- Ytringsfrihet

Avisen "Vårt Land" har dreiet sin nettavis mot en fornyet profil. Se nettsiden

<http://www.vaartland.no/>

KUI er invitert til å komme med forslag og ha et aktivt samarbeid med Vårt Lands nettsider relatert til nord/sør spørsmål, blant annet til forslag om informasjonskampanjer som følges opp på nettsidene til Vårt Land og med innspill til ORGTORGET på de nye Vårt Lands nettsider.

Prosjektkomitéen stiller seg positive til invitasjonen, men det bør tenkes igjennom noe grundigere KUIs rolle vis a vis Vårt Land og hva KUI bør bidra med.

- Bokprosjektet "Mennesker kjemper for livet"

Saken tas opp på et senere møte da Inger Kjersti ikke var tilstede for å kunne informere om utviklingen av bokprosjektet.

- Informasjon fra Frikirkenes Globale Informasjon, FGI
Dag Magnus Ringås informerte kort om at styret i Norges Frikirkeråd, NFR, vil opprette en fagkomité som skal ivareta FGIs virksomhet. Fagkomitéen for FGI vil bli opprettet i løpet av februar/mars, og det vil være aktuelt med en felles samling for KUIs prosjektkomité og FGI komitéen i løpet av 2003.

SAK 4/2003 Invitasjon av en representant fra kirkene i Sør-Afrika

KUI har den senere tid fått henvendelser fra Korsveibevegelsen i Oslo, fra Kristent Nettverk for Forbruk og Rettferd, og fra enkeltmenigheter om mulighet for ressurspersoner fra Sør. For kirker og menigheter i Norge vil fastetiden i år ha fokus på den globale hiv/aids-epidemi, og det vil være aktuelt for grupper i menigheter å innhente informasjon og erfaringer relatert til den globale hiv/aids-epidemi. Samtidig planlegger Korsveibevegelsen i Oslo å markere den internasjonale kvinnedagen 8.mars, og har spurt KUI om å bidra med ressurspersoner. Menneskerettighetsutvalget under KISP/Mellomkirkelig Råd vil også på sitt møte i mars ta opp den globale hiv/aids epidemi i et menneskerettighetsperspektiv.

Det ble fattet vedtak om at

Nyami Mbhele fra Diakonia Council of Churches og Clermon Community Resource Senter i Sør-Afrika inviteres til Norge i mars 2003 og det legges opp et program der hun besøker menigheter, deltar på kirkelige arrangementer etc.

Dette går inn som en del av tiltakene i årsplanen/virksomhetsplanen for 2003, kapittel 2.3 "Kultur møter og besøk fra søsterkirker i Sør"

SAK 5/2003 KUIs årsplan/virksomhetsplan for 2003

Utkast til årsplan/virksomhetsplan for 2003 ble gjennomgått med innspill til noen endringer.

Endringene er inkludert i nytt utkast som blir sendt på e-post til alle medlemmer av prosjektkomitéen for ny gjennomgåelse. Revidert virksomhetsplan 2003 fremlegges som sak på Mellomkirkelig råds møtet 2-3.mars.

Det ble gjort vedtak om at

Når rammeavtale fra NORAD foreligger, så gjøres det justeringer i årsplanen på bakgrunn av rammeavtalen. Justeringene sendes til KUIs prosjektkomitémedlemmer på epost, som kan komme med evt. kommentarer til justeringene. Evt. justeringer innarbeides i årsplanen.

SAK 6/2003 Søknader om prosjektstøtte

Det forelå 5 søknader om økonomisk støtte.

Følgende vedtak ble gjort av prosjektkomitéen:

- Nidaros Bispedømme (stiftsdagene) med tema forbruk og rettferd. Søkerbeløp kr. 15.000,-

Innvilget kr. 10.000,- i støtte som går inn under KUIs virksomhetstiltak "Forbruk og Rettferd, punkt 2.7 i årsplan/virksomhetsplan 2003. Begrunnelsen er at arrangementet gir fokus til tematikk innenfor "Forbruk og Rettferd" som er en av KUIs fokus i henhold til strategiplanen 2003- 2006. Arrangementet sees på som en del av KUIs virksomhet innenfor tiltaket "forbruk og rettferd".

KUIs daglige leder kommer til å delta på stiftsdagene med informasjonsstand og i programmet planlegges det bruk av musikk og sanger fra søsterkirker i Sør.

- Paulus menighet til aktiviteter i adventstiden, oversettelse av video fra Guatemala og til planlegging og gjennomføring av lokalt folkemøte. Søkerbeløp kr. 25.000,-

Innvilget kr. 10.000,- i støtte som går inn under punkt 2.9 om ”prosjektstøtte” i KUIs årsplan/virksomhetsplan for 2003. Beløpet skal i hovedsak knyttes opp til gjennomføring av folkemøte i lokalmenigheten/bydelen med fokus på tiltak for økt engasjement om nord- sør spørsmål. Det forutsettes et budsjett før støtten utbetales. Prosjektet er i tråd med KUIs mål for prosjektstøtte til lokal tiltak som skal bidra til stimulere lokale menigheter til informasjonstiltak og engasjement om nord/sør- og utviklingsspørsmål.

- Ullern menighet, vennskapskontakt, sanggruppe fra lokal menighet i Sør-Afrika. Søkerbeløp 40.000

Innvilget kr. 40.000,- med forutsetning om forventet rammetilskudd på nivå med oppsatt budsjett for 2003. Støtten gis under forutsetning om inngåelse av et nært samarbeid mellom Ullern menighet og KUI om gjennomføring av besøket av sanggruppen fra den lokale menighet i Sør-Afrika. Det forutsettes at flere menigheter får mulighet for besøk av sanggruppen, at sanggruppen bruker en del av KUIs sangmateriell fra Sør, at det publiseres noe info om sanggruppen på KUIs nettside, og at det foreligger regnskap med bilag til KUI. Prosjektet/besøket sees på som en del av KUIs satsing på kultur møter og besøk fra søsterkirker i Sør under punkt 2.4. i KUIs virksomhetsplan/årsplan for 2003, og det aktuelle prosjektet i Ullern menighet blir en del av virksomheten under punkt 2.4. KUIs årsplan 2003.

- Søknad fra Ressursgruppa (Bjergvin bispedømme) for Miljø og Rettferd til en nettverksamling i Bergen 21.-22.mars 2003. Søkerbeløp kr. 10.000,-

Innvilget kr. 10.000,- til arrangementet som har fokus på tematikk innenfor KUIs virksomhet knyttet til punkt 2.7. ”Forbruk og rettferd” i årsplan/virksomhetsplan 2003. KUI vil delta/bidra på arrangementet med ressursperson fra Sør, og arrangementets tema og seminarer sees på som en del av KUIs virksomhet under punkt 2.7 ”Forbruk og rettferd”.

- Søknad fra Mellomkirkelig Råd om støtte til utgivelse av rapport etter prosjektet ”Guds menighet – Jordens største under”. Søknadsbeløp kr.15.000,-
Søknaden ble ikke behandlet på selve prosjektkomité møtet 27.januar, men er blitt forelagt på e-post til prosjektkomitéens medlemmer i etterkant for vurdering.

Innvilget kr. 15.000,- som inngår som en del av KUIs virksomhet under punkt 2.3. ”Vennskapsmenigheter” i KUIs årsplan/virksomhetsplan for 2003. Utgivelsen sees på som en del av det å informere om erfaringer fra lokalmenigheters vennskapskontakter mellom nord og sør.

SAK 7/2003 Møtetidspunkter for KUIs prosjektkomité i 2003

NESTE MØTE SATT TIL DEN 7.APRIL KL 12.00

SAK 8/2003 Eventuelt: Ingen eventuelt saker.

Protokoll sendes til

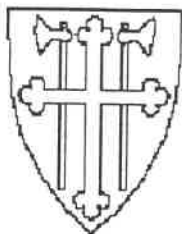
Raag Rolfsen, leder av KUIs prosjektkomité
Anne Veiteberg, nestleder av KUIs prosjektkomité
Inger Kjersti Lindvig, medlem av KUIs prosjektkomité
Knut Finquist, medlem av KUIs prosjektkomité
Dag Arne Roum, medlem av KUIs prosjektkomité
Ivar Johannessen, medlem av KUIs prosjektkomité
Heidi Aarvik, medlem av KUIs prosjektkomité

Kjetil Fretheim, observatør fra Kirkens Nødhjelp
Dag Magnus Ringås, observatør fra FGI, Norges Frikirke Råd

Vebjørn L. Horsfjord, seksjonsleder, Sentralkirkelige råds sekretariat
Olav Fykse Tveit, generalsekretær, Mellomkirkelig Råd
Erling J. Pettersen, direktør, Kirkerådet

Arkivet

kirkens u-landsinformasjon
CHURCH OF NORWAY DEVELOPMENT
EDUCATION SERVICE

PROTOKOLL FRA KUIs PROSJEKTKOMITÉMØTE MANDAG 19.MAI 2003

Tilstede:

Raag Rolfsen (leder), Anne Veiteberg, Knut Finquist, Heidi Aarvik, Dag Magnus Ringås (FGI), Eimund Stangeland (sekr.)

Meldt forfall:

Inger Kjersti Lindvig, Dag Arne Roum, Ivar Johannessen, KNs repr.

Sak 9/2003 Innkalling og dagsorden godkjent

Sak 10/2003 Protokoll fra forrige prosjektkomitémøte 27.januar 2003 godkjent.

Sak 11/2003 Orienteringssaker

- Tilsagn om fornyet rammeavtale 2003-2006 om informasjonsstøtte fra NORAD er avklart og undertegnet. KUI tildeles 1 million i informasjonsstøtte i 2003, hvorav kr. 350.000,- til lønn og administrasjon og kr. 650.000,- til virksomhetstiltak. NORAD har tatt til etterretning opplysningene fra KUI om at deler av lønnskostnader budsjetteres inn i virksomhetsstøtten, samt KUIs fokus på gudstjenstemateriell fra Sør. KUIs prosjektkomité informeres om kriterier for tilleggsmidler i godt tid før neste frist for søknad av tilleggsmidler for å vurdere nevnte mulighet, evt. i samarbeid med andre RORG-organisasjoner.
- KUI er med i et fellesprosjekt med flere RORG-organisasjoner om å drive informasjonsarbeid om utviklingsland og handelsspørsmål. Prosjektet innebærer opplysnings- og skoleringstiltak med fokus på utviklingsland og handelsspørsmål. Dette har sin bakgrunn i tilleggstilskudd fra NORAD knyttet til fellestiltak på informasjon. NORAD har tildelt kr.150.000,- til dette fellesprosjektet som administreres av Utviklingsfondet, en av RORG-organisasjonene. KUIs rolle i fellesprosjektet er svært beskjedent ettersom KUI har et lite sekretariat.

- Daglig leder i KUI deltok på stiftsdagene i Nidaros bispedømme 17.-18. februar i Trondheim hvor tema var forbruk og rettferd. KUI deltok med informasjonsstand og var med på seminar og fellessamlinger med fokus på kirkemusikk fra Sør. Blant annet hadde KUI invitert kameruneseren Daniel Waka på trommer til å delta på stiftsdagene.
- KUI har tiden 7.mars- 2.april hatt ansvar for besøk av Nyami Mbhele, som representerte diakoniorganisasjonen Diakonia Council of Churches og Clermont Community Resource Centre i Sør-Afrika. Sammen med daglig leder i KUI deltok hun på ulike arrangementer og i ulike menigheter med informasjon om Sør-Afrika, om HIV/AIDS i Afrika og kvinnespørsmål og menneskerettigheter i Sør-Afrika. En rapport om hennes besøk i Norge, følger vedlagt protokollen.
- Bokprosjektet "Mennesker kjemper for livet" er i ferd med å ta form. Inger Kjersti Lindvig er KUIs representant i redaksjonskomiteén og hun vil ved en senere anledning redegjøre nærmere for innholdet i utviklingen av studieboken.
- Estrid Hesselund vil være tilbake som daglig leder for KUI fra 15.september 2003. Prosjektkomiteén oppfordrer til overlappingsmulighet med avtroppende vikar, særlig i forhold til videreføring og videresatsing på KUIs nettsider.

Sak 12/2003 Årsrapport med revidert regnskap for 2002

Årsrapport med revidert regnskap ble gjennomgått. Enkelte justeringer i årsrapporten ble foretatt. Endelig årsrapport med revidert regnskap er vedlagt protokollen.

Sak 13/2003 Endring av retningslinjene for tildeling av midler/prosjektstøtte.

På bakgrunn av flere henvendelser, KUIs endrede praksis i forhold til prosjektstøtte det siste år, samt gode erfaringer med bruk av personer fra Sør i opplysningsarbeidet, så vedtok KUIs prosjektkomité å endre punkt 5 i retningslinjene for tildeling av ekstern prosjektstøtte.

Det ble vedtatt følgende endring av punkt 5 retningslinjer for tildeling av midler. Ekstern prosjektstøtte fra Kirkens U-landsinformasjon:

Punkt 5 endres fra:

"Som en hovedregel skal støtten gå til arrangementer og andre tiltak som gjennomføres i Norge. Dette innebærer at det normalt ikke gis reisestøtte til og fra utlandet."

til

"Som en hovedregel skal støtten gå til arrangementer og andre informasjonstiltak som gjennomføres i Norge. Dette innebærer at det normalt ikke gis reisestøtte til og fra utlandet. Unntaks vis kan det gis støtte til reise- og oppholdsutgifter i forbindelse med besøk fra Sør, som en del av et opplysningsarbeid og/eller et vennskapssamarbeid".

Sak 14/2003 Søknader om prosjektstøtte

Det forelå 6 nye søknader om økonomisk støtte til lokale prosjekter.

Samtidig ønsker KUIs daglig leder en ny behandling av 1 tidligere søknad som har blitt presentert for prosjektkomiteens medlemmer pr. e-post.

Følgende søknader ble behandlet:

- **Stiftelsen Korsvei i Norge og Lommedalen kirke** søker kr. 16.000,- til videreutvikling av vennskapskontakt med Bukas Palad Social Center i Manila, et diakonalt arbeid i et slumstrøk i Manila. Prosjektet gjelder besøk av 3 filippinere fra Bukas Palad i Manila til Norge for blant annet deltakelse på Korsveifestivalen i juli 2003 for å inspirere, formidle erfaringer og utfordre.

Vedtak:

Søknaden innvilges/støttes med kr. 16.000,-

Begrunnelse: Besøk fra Sør som et viktig ledd i opplysningsarbeidet har KUI god erfaring i forhold til. Korsveifestivalen samler flere hundre mennesker fra det brede kirkelige miljø i Norge, og festivalen vil derfor være en strategisk viktig arena for nord/sør-informasjon. Tradisjonelt har KUI fokusert på Afrika og Latin-Amerika. Nevnte prosjekt gir mulighet for økt fokus på kirker og diakonale miljø i sør-øst Asia. Prosjektet viser både i beskrivelse og i budsjett en vilje til egeninnsats, og det vurderes at tiltaket vil bli gjennomført i henhold til prosjektsøknaden.

- **Vennesla I KFUK-speidere.** Søker om støtte til studietur til Tanzania i forbindelse med KFUK-speideres Tanzania-prosjekt 2003.

Vedtak:

Søknaden innvilges/støttes med kr. 5000,- til informasjonsvirksomhet for grupper i Norge i etterkant av Tanzania-turen.

Begrunnelse: Søknaden som reise- og oppholdstilskudd faller utenfor de tiltak KUI gir støtte til. (Jfr. Punkt 5 i KUIs retningslinjer for tildeling av midler.) Imidlertid er det i søknaden lagt opp til et opplysningsarbeid i etterkant av turen som faller innefor KUIs støttevirksomhet i forhold til nord/sør-informasjon. En forutsetning er fremlagt budsjett for informasjonsvirksomheten.

- **Nicaraguagrupper i Nord-Gudbrandsdal prosti.** Søker KUI om kr.5000,- til gjennomføring av besøk fra Nicaragua gjennom CIEETS og Den lutherske kirke i Managua. Besøket planlegges i prostiet i perioden 8.-16.juni 2003 i forbindelse med 850 års jubileet i Hamar bispedømme. Prosjektets hovedutgifter knyttes til reise og opphold i Nord-Gudbrandsdal prosti som strekker seg fra Vinstra i sør til Lom og Skjåk i nordvest.

Vedtak:

Søknad innvilges/støttes med kr. 5000,-

Begrunnelse: Besøk fra Sør som et viktig ledd i opplysningsarbeidet, har KUI god erfaring i forhold til. I søknaden vises det til et lokalt engasjement og at de besøkende fra Nicaragua skal besøke flere menigheter i et langstrakt prosti. I søknaden vises det til at besøket knyttes opp til en større kirkelig sammenheng i forbindelse med 850 års-

jubileet for Hamar bispedømme. I budsjettet fremkommer det at det søkes flere finansieringskilder, og en vurderer prosjektet som gjennomførbart.

- **Internasjonal barnegudstjeneste i Kristiansand Domkirke.** Søker KUI om økonomisk støtte til gjennomføring av en internasjonal barnegudstjeneste søndag 28.september i forbindelse med en barnefestival i Kristiansand som bærer navnet "Verden er vår".

Vedtak:

Tiltaket innvilges/støttes med kr.5000,- forutsatt en fullstendig prosjektbeskrivelse med budsjett fra søker/Kristiansand Domkirke.

Begrunnelse: Søknaden er ufullstendig og en forutsetning for støtten, er en mer fullstendig prosjektbeskrivelse med budsjett. Imidlertid vurderes prosjektet innenfor KUIs mål om økt kirkelige engasjement og deltakelse om nord/sør-spørsmål. KUI har i utgangspunktet en bred kirkelig målgruppe, men har fokusert lite av sine aktiviteter for barn. Dette prosjektet vurderes å ivareta målgruppen barn på en engasjerende og deltakende måte.

- **Helgeland krets KFUK-speidere.** Søker kr. 10.000,- i forbindelse med studietur til Internasjonal speidersenter i Pune, India.

Vedtak:

Søknaden innvilges/støttes med kr.5000,- til informasjonsvirksomhet i etterkant av studieturen.

Begrunnelse:

Søknaden som reise- og oppholdstilskudd faller utenfor de tiltak KUI gir støtte til. (Jfr. Punkt 5 i KUIs retningslinjer for tildeling av midler.) Imidlertid er det i søknaden og budsjett lagt opp til et opplysningsarbeid i etterkant av turen som faller innefor KUIs støttevirksomhet i forhold til nord/sør-informasjon.

- **Norges Kristelige Studentforbund.** Søker kr. 30.000,- til gjennomføring av Nordisk Sommermøte 2003 som arrangeres i tilknytning til generalforsamlingen av Konferansen av Europeiske kirker (KEK) i Trondheim.

Vedtak:

Søknaden innvilges/støttes med kr. 5000,- til informasjonsarbeid og fokus på tiåret mot vold, samt informasjon og fokus på situasjonen på Sri Lanka.

Begrunnelse:

KUIs prosjektkomité mener at sommermøtets fokus på det ekumeniske tiåret mot vold og situasjonen på Sri-Lanka er støtteberettiget og en del av det KUI ønsker å fremme av informasjon om nord/sør- og utviklingsspørsmål.

- **Mellomkirkelig råd for Den norske kirke** søker om kr.15.000 i støtte til utgivelse av rapporten etter prosjektet ”Guds menighet – Jordens største under”.

Vedtak:

Tiltaket innvilges/støttes med kr. 10.000,-

KUIs prosjektkomité ber om at det fremkommer i utgivelsen at KUI med NORAD støtte har finansiert utgivelsen av publikasjonen. Samtidig må publikasjonen inneholde klare elementer av ekumenisk nord-sør samarbeid.

Prosjektstøtten til denne publikasjonen vurderes som en del av tiltak 2.3.

”Vennskapsmenigheter”, og dette er lagt inn i budsjettet for 2003 under tiltak 3 (jfr. Revidert virksomhetsplan 2003)

Begrunnelse: KUI har delvis vært involvert i dette prosjektet ved at tidligere daglig leder i KUI, Vebjørn L. Horsfjord tok initiativ til oppstart og har medvirket til gjennomføring av nevnte prosjekt. Det vurderes at prosjektrapporten vil være et nyttig redskap for KUIs videre arbeid med internasjonalt arbeid i menighetene knyttet særlig opp til vennskapsmenighetsarbeidet mellom kirker i Norge og kirker i Sør.

Sak 15/2003 Forslag til endring av punkt 3 ”sammensetning” i vedtekter for prosjektkomitéen for Kirkens U-landsinformasjon.

BAKGRUNN FOR BEHOV FOR ENDRING:

1. Det har i løpet av siste 4 års periode skjedd en endring med hensyn til Norges KFUK-KFUMs deltakelse i KUI. Fra 2003 er KFUK-KFUMs Delta Internasjonale informasjonsarbeid ikke inne på KUIs strategiplaner og virksomhetsplaner. Det betyr at Norges KFUK-KFUMs rolle i KUI er endret fra og med 2003.
2. Det har også vist seg at ønske om en bedre samordning med Samarbeidsrådet for Menighet og Misjon, SMM, i liten grad har blitt oppnådd gjennom den ordning som er valgt, med 2 oppnevnte medlemmer fra SMM i KUIs prosjektkomité. Blant annet har KUIs sekretariat og prosjektkomité ikke blitt informert på noen tidspunkt om at en av medlemsorganisasjonene i SMM søkte rammeavtale med NORAD innenfor samme informasjonsstøtteordning som KUI er en del av. KUI vurderer ordningen med oppnevning fra SMM som lite hensiktsmessig i forhold til ønske om bedre samordning. Det søkes istedenfor andre muligheter for samordning og samarbeid.
3. Ettersom Mellomkirkelig Råd er KUIs faglige overordnede organ, vurderes det som hensiktsmessig og aktuelt at Mellomkirkelig Råd oppnevner medlemmene av KUIs prosjektkomité i sin helhet.

Punkt 3 ”sammensetning” i vedtekter for KUIs prosjektkomité foreslås endret

fra:

3. Sammensetning

Prosjektkomiteen består av 7 medlemmer, hvorav

4 medlemmer er oppnevnt av Mellomkirkelig Råd, hvorav 2 etter forslag fra Kirkerådet.

2 medlemmer er oppnevnt av Samarbeidsrådet for Menighet og Misjon.

1 medlem er oppnevnt av Norges KFUK-KFUM.

Prosjektkomiteen velger selv komiteleder for 2 år av gangen.

Komitelederen møter i KISP-møtene med tale- og forslagsrett.

Frikirkenes Globale Informasjon og Kirkens Nødhjelp kan møte med hver sin observatør på prosjektkomiteens møter.

til:

KUIs prosjektkomité består av 7 medlemmer og 2 varamedlemmer som er oppnevnt av Mellomkirkelig Råd/Kirkerådet.

Ved oppnevning skal det legges vekt på faglig kompetanse og kirkelig representasjon. Begge kjønn skal være representert. Medlemmene oppnevnes for 4 år om gangen med mulighet for å bli gjenvalgt for en ny periode på 4 år.

Prosjektkomiteen velger selv komiteleder for 2 år av gangen.

Komitelederen møter i KISP-møtene med tale- og forslagsrett.

Frikirkenes Globale Informasjon, Norges Kristne Råd og Kirkens Nødhjelp kan møte med hver sin observatør på prosjektkomiteens møter.

Vedtak:

Endringsforslaget oversendes Mellomkirkelig Råd for endelig avgjørelse.

Sak 16/2003 Forslag til kandidater for KUIs prosjektkomité for perioden 2004-2008

Prosjektkomiteen kom med forslag til kandidater.

I oppnevningen av aktuelle kandidater til KUIs prosjektkomité tas det hensyn til representasjon fra aktuelle samarbeidspartnere som de kirkelige utdanningsinstitusjoner etc. KUIs sekretariat følger opp.

Sak 17/2003 Eventuelt

Prosjektkomiteens møter til høsten 2003 blir

22.september fra 12.00-16.00.

På neste komitémøte behandles årsplan/virksomhetsplan for 2004.

24.november fra 14.00-18.00 med middag i etterkant og avslutning for nåværende prosjektkomité.

RESSURSGRUPPA

Dato
18.03.03

Vår ref.
01/7-63 BSA

Deres ref.

Deres dato

*Referat fra møte i ressursgruppa for dialog mellom RFL og DNK
fredag 14. mars 2003 kl. 12.00 – 14.00, Kirkens hus*

Tilstede: Leif Bodin Larsen (RFL), Cathrine Tangen (RFL), Erling Pettersen (DNK),
Stig Utne (DNK/KEK), Bjørg Sandkjær (DNK, referent)

Sak 01/03: Godkjenning av innkalling og dagsorden

*Vedtak:
Innkalling og dagsorden godkjennes.*

Sak 02/03: Orientering om den siste utviklingen i planleggingen av KEK

Stig orienterte om KEK-planlegging, med vekt på romanifolkets deltakelse (se neste sak).

Sak 03/03: Høring om romanifolket under KEK

En av de 15 tematiske høringene under KEK vil handle om romani, og skal ha et europeisk perspektiv med vekt på nordiske erfaringer. Høringen finner sted 27. juni kl. 10.30 – 12.30, og har "Healing of memories: an ongoing task" som tittel. Høringen innledes av biskop Filo fra Slovakia, så får Norge, Sverige og Finland 15 minutter hver til disposisjon. Det arbeides med å få til en felles uttalelse fra romani, og denne er det rom for å presentere, før høringen avrundes. Det er meldt til arrangørene at det er en forutsetning at innleiderne må kunne snakke sitt eget språk.

Kirkens Nødhjelp er kontaktet om sin utstilling om romani på Balkan, og det ser ut til at denne vil kunne være i rommet under høringen, og brukes på torget eller annet egnet sted ellers.

Vedtak:

- RFL tar ansvar for de 15 minuttene fra Norge. KEK oppfordrer til å fortelle historier fra virkeligheten. Fra Norge bør det fortelles om forsoningsprosessen med Den norske kirke, med det første forsøket som ikke gikk, og til det som har fungert.
- Erling bes om å avrunde høringen.
- MKR følger opp KN om utstillingen om romani på Balkan.
- Leif kontakter Harry Hedman i Finland om å utarbeide en uttalelse.
- Stig inviterer Elias Axelsen til å delta med sang under høringen 27. juni og på torget 28. juni.

Sak 04/03: Utstilling/deltagelse på torget

Romani tilbys en stand på torget. Her bør det være folk, i tillegg til materiell. Romani fra de nordiske landene kan samarbeide om standen. RFL har et hefte som er oversatt til engelsk og som kan gjøres tilgjengelig (i bearbeidet form). Utstilling av ting vurderes også. Finske romani har kanskje en video som kan vises på standen, og undersøker dette.

Vedtak:

- MKR tilbyr RFL hjelp til å bearbeide det engelske heftet, samt tilskudd til dekning av utgifter på inntil kr. 10 000 i forbindelse med utgivelsen.
- Stig kontakter Glåmdalsmusèet for å undersøke om det finnes muligheter for at de lager en utstilling på torget.
- RFL planlegger sin deltagelse på standen, med evt. musikk, dans, utstilling e.l.

Sak 05/03: 7. mai kl. 15.00: minnestund på Ris kirkegård**Vedtak:**

- MKR reserverer 2. etg på Ris menighetshus, samt bestiller kake og kaffe.
- MKR ber Gunnar Stålsett holde minnetale, og inviterer også justisminister Dørum.
- MKR ber Kirkeinfo om å lage en pressemelding og sende den ut, samt kontakte Østlandssendingen og andre relevante medier for å opplyse om arrangementet på forhånd.
- RFL har ansvar for rammene rundt og de andre delene av arrangementet.

DEN NORSKE KIRKE

Kirkerådet, Mellomkirkelig råd, Samisk kirkeråd

LVF nasjonalkomit 

Dato: 30.05.2003

Vår ref.: 02/145-17 ITV

Deres ref.:

Referat fra LVF nasjonalkomit m te 27.05.03

Sted: Diakonhjemmet, Oslo

Tid: 27. mai kl. 16.00

Til stede:

Fra Frikirken:

Arnfinn Løyning, Terje Solberg

Fra Mellomkirkelig råd:

Erlend Rogne, Marita S rheim, Helge Aarseth, Olav Fykse Tveit

Observ ter:

Kjetil Aano (NMS), Kjell Bertel Nyland (Den norske S mannsmisjon/Norsk kirke i utlandet), Knud Jørgensen (Areopagos), Kjell Nordstokke (DMD Program Comit e), Inger Johanne Wremer (LVFs Treasurer)

Sekretariat (Mellomkirkelig råd):

Irene Tvedt (ref)

Forfall:

Ingrid Vad Nilsen (MKR), Atle Sommerfeldt (Kirkens Nødhjelp), Unni Westli (Frikirken), Rolf Kjøde (Normisjon), Kåre Rune Hauge (NKSS), Rolf Gunnar Heitmann (den norske Israelmisjon), Grete Raddum (Den norske Tibetmisjon), Brita Gjellesvik (Kirkens Nødhjelp), Ernst Baasland (Stavanger Bisped mmekontor)

Saker til behandling:

Sak 01/03: REFERAT FRA MØTET 03.12.02

Referatet ble godkjent.

Sak 02/03: SAMTALE MED HARALD GUNDERSEN OM LVFS
LEDERTRENINGSPROGRAM

Harald Gundersen fortalte om ledertreningsprogrammet som han er med i regi av LVF. Dette er et treårig program som han ble nominert til av Mellomkirkelig råd. Han går nå

inn i det siste året av programmet. De 22 deltakerne på programmet møtes 1 gang i året, dvs tre samlinger totalt. Det jobbes etter en felles visjon, men deltakerne skal implementere ulike prosjekter i sine "hjemmemenigheter." Harald Gundersen har sin tilknytning til Nordstrand menighet i Oslo, og Changemaker (Kirkens Nødhjelp). Prosjektet han skal implementere handler om lederutvikling i Nordstrand menighet.

I samtalen etterpå ble det oppfordret til at man må sikre at også frikirkelig ungdom og andre unge i organisasjoner /institusjoner bør få mulighet til å nomineres/være med. MKR oppfordres til å orientere bredere om slike programmer.

Sak 04/03: AVTALE MED IGREJA EVANGÉLICA CONFISSÃO LUTERANA NO BRASIL (IECLB)

Generalsekretæren orienterte.

I samtalen etterpå ble det oppfordret til kontakt med Mekane Yesus- kirken i Etiopia i forkant av generalforsamlingen i Winnipeg. Dette for å forhindre at de føler seg forbigått siden det på det samme tidspunktet som det ble satt i gang samtaler med IECLB, også var samtaler Mekane Yesus-kirken. Det samme gjelder også den lutherske kirken i Sør-Afrika som NMS har samarbeidet med.

Det bør også utarbeides kriterier for inngåelse av slike avtaler. Slike kriterier kan være geografi, historie/tradisjon, kirkenes størrelse, gjensidighet, etc.

Sak 05/03: AVTALE MED DEN EVANGELISK-LUTHERSKE KIRKEN I ESTLAND

Generalsekretæren orienterte.

Det ble kommentert at man bør orientere kirken i Finland om dette samarbeidet, siden det tradisjonelt har vært Finland som har samarbeidet med Estland. (Norge har tradisjonelt samarbeidet med Litauen.) Menighetssøsterhjemmet bør også orienteres om avtalen pga. institusjonens diakonale arbeid i Estland.

Det bør vurderes om man skal arrangere et Norden – Baltikum kontaktmøte for å sikre kommunikasjonen mellom de lutherske aktører i de baltiske landene, og de baltiske landenes kirker.

Sak 06/03: LVFS MISJONSDOKUMENT – REVIDERT

Saken utsettes.

Det arrangeres en konsultasjon i Nasjonalkomiteens regi, med Areopagos som vertskap 25. august kl. 10 – 14. Påmelding snarest.

Sak 07/03: KONFERANSER

"Spiritualistic Movements as a Global Challenge" – Mellomkirkelig råd har nominert Anne Hege Grung og Arild Romarheim til å delta.

Sak 08/03: EVENTUELT

Treasurer i LVF, Inger Johanne Wremer, orienterte fra LVF om Augusta Victoria hospitalet og rettsaken om arbeidsgiveravgift.

LVF vil måtte nedbemanne noe i fremtiden pga dårlig økonomi, men trolig ikke gå til oppsigelser.

Kjetil Aano refererte fra møte i DMD Project Committee hvor strategien for fremtidige LVF prosjekter ble diskutert. Man vil revidere såkalte "partnership"-avtaler. I tillegg er det et ønske om å korte ned ventetiden fra søknad til bevilgning, i tillegg til at man må se til at gjensidigheten i avtalene praktiseres.

Generalsekretæren i LVF, Ishmael Noko, vil være i Norge fra 11. – 13. juni. Han vil bla møte representanter fra Frikirken, være med på et seminar i Tromsø og treffe statsministeren.

Neste møte i Nasjonalkomiteéen avtales på seminaret 25. august.

Med vennlig hilsen

Olav Fykse Tveit
Generalsekretær

Irene Tvedt
Førstekonsulent
Direkte innvalg: 22932791

**REFERAT FRA MØTE I SAMARBEIDSRÅD FOR
MENIGHET OG MISJON
10. mars 2003**

MKR-sak 38/03g)

Til stede:

- Areopagos:

Knud Jørgensen

Oddmund Køhn

Jon Hasle (deler av tiden)

- Den Norske Israelsmisjon:

Rolf G. Heitmann

- Den Norske Tibetmisjonen:

Grete Raddum

- Det Norske Misjonsselskap:

Kjetil Aano

Bjarte Thorsen

- Normisjon:

Svein Granerud

Hans Thore Løvaas

Rolf Kjøde

- Kirkemøtet:

Erling J. Pettersen

Olav Fykse Tveit (før lunch)

- SMM:

Tore Laugerud

Audhild Kaarstad

Bispemøtet møtte ikke. (se Sak SMM 01/03, d.)

Møtet ble åpnet med morgenbønn. Innkalling og dagsorden ble godkjent.

SAK SMM 01/03 REFERATSAKER OG INFORMASJONER

a) **Protokoll fra møtet 04.12.02 ble godkjent.**

b) **Referat fra AU ble tatt til etterretning.**

c) **Nytt fra partene.**

Partene orienterte blant annet om følgende:

Normisjon: Hans Thore Løvaas er nå ansatt i NORME (Norsk Råd for Misjon og Evangelisering) og Rolf Kjøde har overtatt i 100% stilling som leder for det internasjonale arbeidet i Normisjon.

De har generalforsamling i juni i Stavanger der de vil fokusere på strategi og veivalg. Teltmakertenkningen er kommet sterkere inn på dagsorden enn før med opptrapping i Aserbajdsjan.

Mellomkirkelig Råd (MKR) v/Olav Fykse Tveit: Det er kommet et nytt Mellomkirkelig Råd som har feiret 50-års jubileum med et vellykket seminar. Avtalen med den lutherske kirken i Brasil om et samarbeid skal markeres på generalforsamlingen i sommer i Winnipeg.

Trond Bakkevik er nominert som ny generalsekretær i Kirkenes Verdensråd. MKR har fått en henvendelse fra den estiske lutherske kirke om bistand til ungdomsarbeid og samarbeider med NMS om å få sendt ut en person i denne sammenhengen.

Det Norske Misjonselskap: NMS har igjen hatt et godt testamentarisk år, men opplever også vekst i nye giverordninger. 2 store utfordringer i senere tid: En lærer ved Misjonshøyskolen gikk over til Den katolske kirke. Dette fikk en god løsning ved at han gav uttrykk for lojalitet både til skolen og virksomheten. NMS har for tiden en rettssak gående mot staten fordi de er blitt avkrevd arbeidsgiveravgift fra 1967 og frem til i dag for misjonærer som har jobbet i utlandet.

Areopagos: Areopagos deltok på nordisk møte for lutherske misjonsledere i Helsinki 3.mars. Det er en plattform for informasjon og dokumentutveksling mellom lutherske misjonsselskaper. I Kina har Areopagos fått Norad-støtte til et spennende kulturprosjekt i Kunming. I Danmark har de et samarbeid med folkekirken om religionsmøte. Nytt av året er temagrupper om nyreligiøsitet.

Den Norske Tibetmisjon: De står overfor en stor omlegging i Nepal. Flere misjonærer plasseres til Tibet. Der forsøker de å samarbeide med andre organisasjoner. I Tuva står de oppe i en rettssak fordi det har vist seg at det de har vært med på å starte ikke var solid.

Kirkerådet v/Erling Pettersen: Kirkerådet har vedtatt at Kirkemøtet skal ha fokus på kirken som tjenende i 2003, bekjennende i 2004 og misjonerende i 2005. Det har nettopp vært foretatt en OVF-fordeling. 2 dager før fordelingen fikk de beskjed om å kutte 2 millioner. Siden midler til MKR – staben enda ikke ligger i det beregningsgrunnlaget de får utdelt, har de for liten tildeling totalt. Dette jobbes det videre med.

Trosopplæringen vil få et godt utgangspunkt hvis den blir sterkere prosjektorganisert. Det er en god politisk vilje til å gjennomføre programmet.

Den Norske Israelmisjonen: Ledelsen har hatt et møte med ambassadøren i Israel om den vanskelige visum-situasjonen. Det er viktig for Israelmisjonen å bygge opp gode relasjoner i landet. Internt i Israelmisjonen jobbes det med en prinsippklæring som vil gi avgrensninger i forhold til ulike typer isrealsteologi. Dokumentet vil også si noe om vårt forhold til landet, til ekklesiologi, evangelisering m.m. Dette vil være ferdig til sommeren.

d) **Bispemøtets representasjon i SMM**

Brev til Bispemøtet fra AU i SMM var vedlagt innkallingen. Bispemøtet har sagt de vil gå inn i en dialog med en rekke organer om fortsatt representasjon. SMM ønsker Bispemøtets nærvær og AU har oversendt et brev til dem om dette. Bispemøtet har ikke svart.

e) **Generalforsamlingen i KEK**

En velkomstbrosjyre var vedlagt innkallingen. Mange misjonsorganisasjoner har egne generalforsamlinger på denne tiden. De oppfordres likevel til å prøve å finne en representant de kan sende til KEK.

f) **Prosjekt *Menighet i bevegelse*, rapport om fremdrift**

Menighet i bevegelse leverte en skriftlig fremdriftsrapport, samt rapport fra kurs i Danmark og rapport om deltakelse på Ungdomstinget i Oslo bispedømme fordi ungdommene hadde satt misjon på dagsorden.

Mye av arbeidet med prosjektet hittil har gått på å jobbe frem et hefte og et prosessverktøy som kan sendes ut til misjonsorganisasjoner, institusjoner m.fl. med invitasjon til deltagelse.

g) Hans Thore Løvaas, - ny NORME-leder

Svein Granerud og Rolf Kjøde blir faste representanter i SMM inntil SMM-møtet i Tromsø er avholdt.

h) Presteforeningens studieprosjekt.

OVF fikk en søknad om støtte til dette 3-års prosjektet. Prosjektet fikk innvilget ca. 40% av søkersummen. Begrunnelsen var at det primært er tiltak i søsterkirker som skal støttes av de midlene det ble søkt om. Presteforeningen og SMM vil se på muligheten for å gjennomføre prosjektet i en mindre målestokk.

SAK SMM 02/03 MISJONSTEOLOGISKE DRØFTINGER

Bakgrunn: SMM drøftet saken med utgangspunkt i et saksframlegg fra daglig leder. Her redegjøres det bl.a. for noen temaer som AU har utkrystallisert for videre debatt i SMMs arbeid med misjonsteologien.

Behandling i SMM: Denne gangen var fokus på *Guds rikes plass i misjonsforståelsen*. Kjetil Aano innledet til samtale. Se eget dokument vedlagt referatet på denne saken. SMM ga også noen synspunkter på den videre prosessen.

Vedtak:

1. SMM tar forslagene til den videre prosess til etterretning.

SAK SMM 03/03 MISJONSALLIANSENS SØKNAD OM MEDLEMSSKAP

Bakgrunn: Fredag 07.03.03 ble det ført samtale mellom SMM v/AU og Den Norske Misjonsallianse v/gen.sekr. Nils Tore Andersen. Tema for samtalen var hvordan Misjonsalliansen fremtrer og stiller seg i forhold til de medlemskapskriterier SMM har utarbeidet.

Behandling i SMM: AU rapporterte fra samtalene med Nils Tore Andersen. SMM uttrykte, på bakgrunn av rapporten, åpenhet for at Misjonsalliansen kan bli medlem. I samtalen ble det bl.a. pekt på at det på flere punkter, bl.a. med hensyn til kirke- og misjonssyn, foreligger en spenning mellom Misjonsalliansens grunnregler og strategidokument. SMM ser det særlig som et problem i forhold til DNKs læregrunnlag at grunnreglenes allianseøkemenske profil åpner for ulike dåpssyn.

Vedtak:

I forlengelsen av AUs samtale med generalsekretær Nils Tore Andersen ber SMM de styrende organer i Misjonsalliansen presisere Misjonsalliansens posisjon i forhold til SMMs medlemskapskriterier. På bakgrunn av dette vil SMM ta endelig stilling til medlemskap.

SAK SMM 04/03 MISJONSKONSULENTSITUASJONEN

Bakgrunn: SMM drøftet saken på grunnlag av et saksframlegg fra daglig leder, en redegjørelse fra misjonskonsulenten i Nord-Hålogaland og brev fra misjonsorganisasjonene i Sør-Hålogaland med ønske om fortsatt samarbeid med bispedømmet om misjonskonsulent.

Behandling i SMM: SMM drøftet om og hvordan de kan ha en mer aktiv rolle i forhold til misjonskonsulentene/de regionale misjonsutvalg. SMM ønsker at de regionale misjonsutvalgene blir et møtepunkt for misjonsorganisasjonene og bispedømmet for felles strategiutforming og misjonsfremmende tiltak.

Vedtak:

- 1) *SMM vil bekrefte de regionale misjonskonsulentstillingene som viktige redskaper til samarbeid og realisering av SMMs visjon og målsetninger i bispedømmene.*
- 2) *SMM vil fortsatt se det som en prioritert oppgave å bidra til finansieringen av stillingene gjennom å sikre gode og stabile bidrag fra kirken og misjonsorganisasjonene sentralt.*
- 3) *SMM ønsker å være en aktiv medspiller for bispedømmene og de regionale misjonsutvalgene i forhold til videreføring og videreutvikling av stillingene.*
- 4) *SMM vil ta initiativ til å utarbeide noen veiledende retningslinjer for utformingen av det regionale samarbeidet og misjonskonsulentstillingene.*

SAK SMM 05/03 REGNSKAPSRAPPORT SMM 2002

Regnskapsoversikt for SMM ble framlagt på møtet og tatt til etterretning.

SAK SMM 06/03 MØTEPLAN/ MARKERING AV 25 ÅRS SAMARBEID MENIGHET

OG MISJON

Bakgrunn: SMM drøftet saken på bakgrunn av et saksfremlegg fra daglig leder.

SMMs behandling: SMM drøftet fellessamlingen med misjonskonsulentene/de regionale misjonsutvalg i Tromsø 11-12. juni.

- a) Møteramme: Flytider og bispedømmenes reiseplaner tilsier at fellesmøtet mellom SMM og misjonskonsulentene/de regionale misjonsutvalg bør legges fra 11.06 kl.14.30-12.06 kl.12.00 med innlagt kveldssesjon den 11.06. Før fellessamlingen med misjonskonsulentene vil SMM prøve å få til et møte med bispedømmet og det regionale SMM-utvalg om misjonskonsulentstillingen og SMM-arbeidet i bispedømmet.
- b) Forslag til saker for SMMs fellessamling: Miniseminar i samarbeid med Samisk Kirkeråd om "Misjon i møte med samisk tro og identitet", rapporteringsdel, partenes relasjoner til og oppfølging av misjonskonsulentene.

SMM drøftet videre en 25-års markering av Menighetenes Misjonsengasjement. Samarbeidet om menighet og misjon kom i stand på initiativ fra Kirkerådet. Det er derfor naturlig å legge en markering av 25-års samarbeid inn mot et møte i Kirkerådet. En tenker seg en markering med varierende innhold. SMM før og nå vil stå i fokus.

Vedtak:

- 1) *SMM gir sin tilslutning til de fremlagte planer for fellessamlingen i Tromsø 11.-12.06.03 og ber AU arbeide videre i tråd med de innspill som framkom i møtet.*
- 2) *SMM gir sin tilslutning til idèen om å foreta een 25-års markering av samarbeidet menighet og misjon i kombinasjon med en presentasjon av prosjekt Menighet i bevegelse, i tilknytning til Kirkerådets møte 11.-13. sept. 25-års jubileet legges til 10.september kl.16-21. SMM ber AU arbeide videre med dette i tråd med de innspill som framkom i møtet.*
- 3) *Høstens SMM-møter fastsettes til 10. september og 1.desember, kl.10-15.*

Ref,
Audhid Kaarstad.

Disposisjon:

- 1) Bakgrunn og situasjonsanalyse
- 2) Forholdet Guds rike/Guds kirke
- 3) Missio Dei
- 4) Jesus som veien til frelse
- 5) Nåtid – framtid.

1) *Komme ditt rike.*

Hvordan tenkte våre forfedre om det? De tenkte ganske enkelt: Guds rike kommer når den enkelte blir innlemmet i kirken. Dette forutsatte tre premisser:

- a) Geografisk tenkning: Verden ble inndelt i kristne/ikke-kristne land. Misjon hadde derfor som et viktig mål at verden skulle motivert kristianiseres. Dette ble realisert lokalt ved opprettelsen av kristne kirker, og gjort tilgjengelig for den enkelte ved innlemmelse i kirken.
Samtidig ble opplysningstankegangen koplet til et geografisk perspektiv. Vesten ble sett på som de opplystes område og opplysning skjedde ved å ekspandere vestens innflytelsesområde.. Det ble til dels benyttet en militært preget terminologi: Det var snakk om å underlegge seg eller å innta land for Kristus.
- b) Folkekirketenkning: En slik geografisk avgrenset Gudsrike-forståelse henger nøye sammen med en bestemt folkekirketenkning. Du får en logisk sammenkopling mellom begrepene: Kristent folk – kristent land – Guds rikes, eller i det minste Gudsrikets gaver tilgjengelig for folket. Med andre ord, folkekirken er et nødvendig premiss for denne misjonsforståelsen.
- c) Vekkelse: Vekkelsen med sin fokusering på den enkeltes personlige omvendelse og den geografiske motivasjonen førte til en sterk misjonsbevegelse.

En slik tenkning har siden blitt problematisert i dagens teologiske samtale:

- Identifikasjon mellom kirken og Guds rike er blitt problematisert fra en rekke hold, fra sekulærteologisk hold, og fra lavkirkelig, evangelikalt hold. Noe av dette er betimelige kritiske innvendinger mot en overbetoning av den kirkelige makt og det institusjonelle.
- Tanken om misjon som erobringstokt er forkastet.
- Vi har også utvidet perspektivet i forhold til vekkelsestradisjonens ensidige fokus på den enkelte, og den enkeltes sjel som målet for misjonsvirksomheten.

Derimot er det ikke tatt et oppgjør med folkekirketanken.

- I dagens teologiske samtale får tilsynelatende ideen om folkekirken leve videre uten å bli underkastet samme kritiske analyse når det gjelder virkningshistorie, teologiske og historiske implikasjoner, som de andre begrepene.
- Mitt poeng her er at dette fravær av kritisk behandling av folkekirkebegrepet bidrar til å opprettholde en forståelse av koplingen mellom land, folk og Gudsrike
- Men samtidig gjør fraværet av de øvrige teologiske premissene, at folkekirken lett kan føre til en selvcentrert, og selvbekreftende, geografisk/etnisk avgrensende og ikke-misjonenrende kirkeforståelse.

Mot en slik tanke må vi holde fram inkarnasjonen som grunntanke: Jesus kom utenfra med godt budskap og med gode gjerninger for at vi som kirke skulle nå utover egne grenser med godt budskap og gode gjerninger.

2) *Gudsrike/Guds kirke.*

Den tradisjonelle kobling mellom kirke og Guds rike er en grunnimpuls i mitt teologiske univers. Identifikasjon mellom de to størrelser er for meg et viktig utgangspunkt for videre refleksjon, kritikk og bekreftelse.

Kritikk: Faren ved en for enkel identifikasjon er åpenbar: Når du behersker Guds rike, behersker du verden. Konsekvenser av det varierer fra enkel og uforsvarlig maktbruk fra presteskaps og andre åndshøvdingers side til systematisk inkvisisjon..

Bekreftelse: Guds rike kjenner vi bare gjennom Guds kirke. Å skille Guds rike fra Guds kirke fratrukker kirken muligheten til å representere og presenterer Gudsriket, å tro at kirken er Jesu legeme på jord, og å vitne om det i ord og handling. Det er min teologiske overbevisning at å bygge menighet er å bygge det stedet der Guds rike blir tilgjengelig. Samtidig er kirken også en menneskeskapt kirkevirkelighet. Jesus kom med godt budskap. Det gir oss mulighet til intern kirkekritikk, uten å bryte den grunnleggende sammenhengen mellom de to.

3) *Missio Dei*

Samtidig er det vesentlig at kirken ikke er noe mennesker på egen hånd forvalter. Og heller ikke misjon er noe som ligger i menneskers hender. Det er Guds.

Dette inviterer til *ydmynhet*: Når vi utfører kirkelige handlinger, når vi driver misjonsarbeid, utfører vi et arbeid som Gud er Herre over og står bak.

Det gir frimodighet: Dette arbeidet peker langt utover oss og våre mer eller mindre vellykkede prosjekter; Det har et større perspektiv enn vi har. Og til syvende og sist er det ikke vi, men Gud selv som skal fullføre det.

4) *Jesus som veien til frelse*

Det er viktig å framholde med frimodighet at Jesus er veien, sannheten og livet. Dette er ikke en vei blant mange, men VEIEN. Jesus er verdens frelser; frelser for alle. Skriften er forsiktig med å trekke negative konsekvenser av dette. Den sier enkelt at gjennom Kristus oppnår vi frelse. Livets mål er å kjenne Kristus.

5) *Nåtid – fremtid.*

Vi har lært at det er viktig å være til stede midt i livet og blant menneskene. Men fører dette til at vi er redde for å bli himmelvendte? Underkommuniserer vi håpet om en ny verden?

Vi er kalt til å kommunisere at Livet blir liv i glede over evighetsdimensjonen. Håpet om en ny himmel og en ny jord er ikke en årsak til livsflukt og likegyldighet i forhold til det liv vi lever nå, men kilde til liv og handling her og nå. Vi kan gå inn i livskampen med ord og med handling. I den kampen tar vi mennesket på alvor. Mennesket lever av brød og fellesskap med den Gud som har skapt det og gitt det et mål. Gjennom dette blir Gudsriket gjort levende – gjennom sakramentalt nærvær og diakonale handlinger.

**REFERAT fra møte i
SAMARBEIDSRÅD FOR MENIGHET OG MISJON/
SAMLING MED DE REGIONALE MISJONSUTVALG
11-12. juni 2003.**

Til stede:

- Areopagos:

Knud Jørgensen

Oddmund Køhn

- Den Norske Israelsmisjon:

Rolf G. Heitmann

Terje Bakke

-Den Norske Tibetmisjon:

Grete Raddum

- Det Norske Misjonsselskap:

Kjetil Aano

Bjarte Thorsen

- Normisjon:

Svein Granerud

Rolf Kjøde

Vigdis Bjorå

- Kirkemøtet:

Erling J. Pettersen

Olav Fykse Tveit (dag 2)

- SMM:

Tore Laugerud

Audhild Kaarstad

Bispemøtet meldte forfall.

Agder bispedømme:

Randi Nordgaard Hermstad (misjonskonsulent)

Svein Arve Egeland SMM (leder SMM-Agder)

Bjørgvin bispedømme:

Astrid Fylling (misjons- og diakonikonsulent)

Odd Bjarne Skogestad (SMM-Bjørgvin)

Hamar bispedømme:
Bjørn Vilberg (internasjonal konsulent)

Møre bispedømme:
Astrid Silnes (misjonskonsulent)
Ann Magritt Harstad (leder Møre i Misjon)

Nidaros bispedømme:
Olav Dahle Svanholm (misjonskonsulent)

Nord-Hålogaland bispedømme:
Annhild Fyhn (misjonskonsulent)
Arvid Aanstad (leder SMM-NH)
Ole Nilsen (SMM-NH)

Oslo bispedømme:
Merete Lien Utaker (misjonskonsulent)

Stavanger bispedømme:
Kjell Børge Tjemsland (misjonskonsulent)

Sør-Hålogaland:
Sølvi Rødsand (leder SMM-SH)

Tunsberg bispedømme:
Knut Edvard Larsen (misjonskonsulent)

*****

Møtet ble åpnet med Guds ord og bønn. Innkalling og dagsorden ble godkjent.

SAK SMM 07/03 REFERATSAKER OG INFORMASJONER

- a. *Referat fra SMM-møtet 10.03.03* ble godkjent.
- b. *Referat fra AU i SMM 07.05.03* ble tatt til etterretning.
- c. *Menighet i bevegelse, fremdriftsrapport*

En kort fremdriftsrapport var vedlagt innkallingen. Div. innspill:

- Etter seminar på stiftsdagen i Tunsberg kom det gode tilbakemeldinger.
- Brosjyren fikk ros for at den river ned fordommer og bygger opp en ny og viktig misjonsforståelse.
- I SMM-utvalget i Nidaros kom det spørsmål om hvorfor dette er et prosjekt for SMM siden ytremisjon er lite fokusert i presentasjonen.
- Erling Pettersen meldte om gode erfaringer med å knytte prosjektet sammen med dåpsopplæringsplanen.

d. Veiledende retningslinjer for misjonskonsulentstillingene

Retningslinjer utarbeidet av AU fulgte innkallingen. Flere av partene deltar i de regionale SMM-utvalgene med frivillige medarbeidere. AU går over retningslinjene, slik at de reflekterer dette.

e. *SMM-Presteforeningens prosjekt: Pastoral erfaringsutveksling nord-sør*

Referat fra møte i felleskomiteen 20.03.03 var vedlagt innkallingen. Pga SARS ble planene om å utlyse et Hong Kong opplegg i regi av NMS/ Areopagos denne våren, utsatt. Misjonskonsulentene bør informeres om oppleggene før de utlyses, slik at de kan være med og legge til rette for norske presters deltagelse.

f. *Bispemøtets (BM) representasjon i SMM*

En e-post fra Odd Bondevik var vedlagt innkallingen. Brevet viser at det foreligger en uklarhet om situasjonen som tilsier at BM bør ta dette opp på nytt. SMM ønsker at bispemøtet fortsatt er representert i rådet.

g. *Nordisk konferanse: Misjonæren – person og tjeneste*

Invitasjon var vedlagt innkallingen. Konferansen er et samarbeid mellom Nordisk økumenisk råd og Nordisk institutt for misjonsforskning og økumenisk forskning. Den holdes i Uppsala 3-5 oktober 2003.

h. *KEK- Researcher in European Mission*

Et brev fra Konferansen av Europeiske kirker var vedlagt innkallingen og orienterer om følgende: Revd Darrell Jackson er utpekt til å gjøre en undersøkelse om hva økumenisk misjon i Europa er og observere kreative forsøk i misjon og evangelisering. Prosjektet er tre-årig, med oppstart høsten 2004 og hovedbase i Budapest, Ungarn.

i. *Misjonskonferanse i KV*

En ny konferanse i regi av KVs kommisjon for verdensmisjon og evangelisering holdes i Athen, Hellas, 12-19 mai 2005. Hovedtemaet er: "Kalt i Kristus til å være forsonende og helende fellesskap".

En orientering om konferansen og retningslinjer for nominasjon av utsendinger var vedlagt innkallingen.

SAK SMM 08/03 UTVIKLINGEN AV ARBEIDET I BISPEDØMMENE

Skriftlige rapporter fra arbeidet i bispedømmene var vedlagt innkallingen. I en muntlig rapporteringsrunde ble misjonskonsulentene bedt om å fokusere på *en hovedutfordring og en hovedglede* i løpet av arbeidsåret 2002. Nedenfor gis et utdrag av det som ble sagt:

I **Nidaros** (50 %stilling) har de fleste av menighetene allerede inngått misjonsavtaler. Resten består i stor del av små folkekirkemenigheter, som det er vanskelig å utfordre.

Misjonskonsulenten kjenner på at arbeidsinnsatsen har vært forskjøvet i forhold til SMM-utvalgets forventninger.

I **Borg** har misjonskonsulentstillingen stått vakant siden desember 2002. Det er nå lyst ut ny stilling som 50% misjonskonsulent.

I **Agder** (50% stilling) har det vært skifte av konsulent. Hovedutfordringene så langt har vært å få god kvalitet på de prosjektene som finnes og få unge mennesker engasjert i misjon. Det er også en utfordring å kommunisere misjonsutfordringen slik at ikke noen føler avmakt.

Hovedgleden der er at i Agder og Telemark drømmer de med åpne øyne om å være et sted der menighetene vokser. Misjonskonsulenten har blitt godt tatt i mot i staben.

I **Tunsberg** (100 % stilling) merker man en negativ effekt av det å fokusere på menighetsavtaler gjennom mange år. Menighetene opplever at misjon er noe de må støtte, en aktivitet de mangler ved siden av de andre og en kime til dårlig samvittighet: "Dette burde vi ha." Gleden er å erfare at relasjonsbygging over tid har en positiv effekt.

I **Nord-Hålogaland** har det vist seg å være vanskelig å besette den nyopprettede stillingen som misjonskonsulent (50 %). To forskjellige personer var inne i stillingen i 2002. Ut fra de

erfaringene som er høstet, har de nå etablert en todelt modell: Misjonskonsulent bosatt i distriktet i 30% stilling konsentrert om utadrettet virksomhet, i kombinasjon med en ansatt ved BD-kontoret til å ta seg av de administrative sakene tilsvarende 20% stilling.

I **Sør-Hålogaland** har de i 2002 arbeidet med å videreføre den tidligere prosjektstillingen for misjonskonsulent som en fast stilling (100 %) ved BD-kontoret. BDR har imidlertid utsatt sin avgjørelse til høsten 2003. Det arbeides nå med alternative modeller.

I **Stavanger** (100 % stilling) er det en glede at bispedømmerådet i sin strategiplan er tydelige på misjon. De har gode erfaringer med en studietur til et misjonsland som bygger ned fordommer og skaper nye bilder om fellesskap og misjon. Hvert år sender BD brev til menighetsrådene med anbefaling om offer til SMM-organisasjonene.

I **Hamar** er det et savn at det ikke er noe SMM-utvalg, men den internasjonale konsulenten (100 % stilling) er glad for BDs samarbeid med KN og NMS. Organisasjonene kan gjerne profilere seg tydeligere.

I **Bjergvin** brukes Alpha til å få inn det som er nytt i misjonsforståelsen. Misjonskonsulenten opplever delvis at misjonsavtaler bidrar til å begrense misjon og at menigheter ikke vil formalisere sitt misjonsengasjement. Det er en begynnende ungdomsvekkelse i Bjergvin.

Utfordringen i den sammenhengen er å formidle en helhetlig tankegang om troen.

I **Møre** er det en utfordring å forholde seg til tilfeller der prosjektavtaler kan føre til at viktige grener skjæres av. Det kan skje når menigheten gir foreningen ansvaret for avtalene eller når de slutter å ofre til misjon utenom prosjektet. To gleder: Ett prestegjeld samler inn 100.000 kr. til ulike prosjekt hvert år. Et annet prestegjeld har startet et samarbeid mellom 3 sokn om ett og samme prosjekt, der en ikke ventet å få et engasjement.

I sin oppsummering pekte lederen på en del temaer til videre samtale og oppfølging:

- Rapportene om tretthet og avmakt i en del menigheter i forhold til stadige utfordringer om misjonsavtaler og -prosjekter, reiser spørsmålet om SMM i større grad bør dreie sin innsats i retning av spiritualitet/utrustning til misjon
- Fraværet av SMM-arbeid i Hamar
- Kirkeofringer til misjon
- Forholdet mellom bispedømmekontorene som forvaltningsorgan og SMM-utvalgenes visjoner om misjon
- Den spissen som misjonsarbeidet utgjør må ikke forsvinne ved at misjonskonsulenten gjør "alt"

Vedtak:

SMM gleder seg over det arbeidet som nedlegges i bispedømmene og tar rapportene fra misjonskonsulentene til orientering.

SAK SMM 09/03: MISJONSORGANISASJONENES RELASJONER TIL OG OPPFØLGING AV MISJONSKONSULENTENE

Bakgrunn: Utgangspunktet for saken er et spørsmål fra misjonsorganisasjonene *sentralt* om hvordan de skal relatere til misjonskonsulentene. SMM drøftet saken på grunnlag av et saksfremlegg fra daglig leder. Her pekes det bl.a. på at saken impliserer en god rolleavklaring mellom sentralt og regionalt nivå/frivillige medarbeidere i misjonsorganisasjonene. Videre at ansvaret for relasjonene bør ligge gjensidig på organisasjonene og på konsulenten selv.

Behandling: Oddmund Køhn, Bjarte Thorsen og Vigdis Bjorå innledet til samtale. De la vekt på at hvis det oppstod vanskeligheter regionalt, ønsket man å vite det sentralt. De ville også vite om det de gjorde er i tråd med konsulentenes behov. Normisjon ga uttrykk for at dersom forholdet mellom konsulenter og organisasjon primært skal komme til uttrykk sentralt, er det

behov for å styrke dette forholdet. NMS har laget en liste over ansvarsområder som ble delt ut til alle. Areopagos ønsker særlig å være en ressurs i de møtene den enkelte konsulent måtte ha med nyåndeligheten. Konsulentene ble ønsket velkommen til besøk sentralt.

SAK SMM 10/03: SØKNAD OM MEDLEMSSKAP FRA MISJONSALLIANSEN (MA)

Bakgrunn: SMM behandlet saken på grunnlag av et saksfremlegg fra daglig leder. I brev fra SMM av 03.04.03 ble MA bedt om, gjennom vedtak i styrende organer, å klargjøre noen spørsmål som relaterer til SMMs medlemskapskriterier. Det foreligger svar fra MA i brev av 08.05.03.

Behandling: SMM drøftet medlemskaps spørsmålet i lys av MAs svar.

Vedtak:

- 1) *Den Norske Misjonsallianse ønskes velkommen som medlem i Samarbeidsråd for menighet og misjon (SMM).*
- 2) *SMM ser et behov for å føre en fortsatt dialog med MA om kirke- og misjonssyn.*
- 3) *SMM ber AU utrede de praktiske forhold rundt økonomisk fordeling mellom medlemmene og MAs praktiske deltagelse i de regionale SMM-utvalgene.*

SAK SMM 11/03: VALG

Bakgrunn: SMM behandlet saken på grunnlag av et saksfremlegg fra daglig leder. I følge vedtektene "velger SMM leder og nestleder blant rådets faste medlemmer. Leder og nestleder fungerer to år av gangen og kan gjenvelges." Av det sittende AU har Hans Thore Løvaas begynt i ny stilling og kan følgelig ikke gjenvelges.

SMMs behandling: SMM hadde en åpen debatt om konstitueringen for en ny to-års periode. Valget ble foretatt ved akklamasjon.

Vedtak:

SMM gjenvelger Knud Jørgensen og Erling Pettersen som henholdsvis leder og nestleder for en ny to-års periode. Kjetil Aano velges til nytt medlem av AU.

SAK SMM 12/03: OPPNEVNING TIL REPRESENTANTSKAPET I AREOPAGOS

Bakgrunn: SMM behandlet saken på grunnlag av et saksfremlegg fra daglig leder. I følge Areopagos grunnregler oppnevner SMM ett medlem med varamedlem til stiftelsens representantskap. Valgperioden er to år. Det forelå et forslag fra AU om å oppnevne Erling Pettersen som medlem og Kjetil Aano som varamedlem

SMMs behandling: Det ble uttrykt et ønske om en sterkere kvinneandel. Areopagos forsikret imidlertid om at kvinneandelen allerede var godt ivaretatt i representantskapet.

Vedtak:

SMM oppnevner Erling J. Pettersen til nytt medlem i representantskapet i Areopagos, med Kjetil Aano som varamedlem.

SAK SMM 13/03: EVALUERING OG NESTE ÅRS FELLESSLAMLING

Under evalueringen av møtet ble følgende punkter notert:

- Lederne av de regionale SMM-utvalgene uttrykte at det hadde gitt dem et nytt perspektiv på SMM-arbeidet å være med på samlingen
- Det faglige seminaret ble satt stor pris på
- Når det gjelder rapport-gjennomgangen ble det foreslått å skrive og sende ut rapportene tidligere slik at SMM kan trekke ut noen hovedpunkter som kan debatteres sammen med misjonskonsulentene
- Noen misjonskonsulenter mente det var vel mange ordinære SMM-saker

Vedtak:

Neste års fellessamling legges til Stavanger med NMS som vertskap. AU bes fastsette tidspunktet for samlingen så raskt som mulig.

Ref.
Audhild Kaarstad

Referat fra miniseminar under SMM-samlingen 11.06.03

Misjon i møte med samisk tro og identitet

Følgende personer var invitert til å presentere temaet fra ulike synsvinkler:
Generalsekretær i SKR Synnøve Brevik - historisk og aktuelt perspektiv
Diakonikonsulent i N-H Line Skum - kulturelt perspektiv
Sogneprest i Tana og Nesseby Tore Johnsen - teologisk perspektiv.

Synnøve Brevik:

Gjennom historiske kilder og sagalitteraturen vet en at det har eksistert kontakt mellom samer og nordmenn allerede fra vikingtiden. For 100 år siden var det ca. 100.000 samer på Nordkalotten og i de sørsamiske områdene i Norge og Sverige. Tidlig på 1900-tallet ble det startet malmdrift i Sør Varanger. Man sendte folk sørfra for å bo der. Den store innflyttingen sørfra over en kort periode, førte til at samene innen 1910 var assimilert i den større norske befolkningen. Rundt 1900 kom en jordlov som sa at man måtte ha norsk navn for å få jord. Dette gir inntrykk av kolonihistorie.

Samtidig som man erobret land, hadde man siden middelalderen bygget kirker for å markere at Danmark-Norge, Sverige/Finland og Russland eide disse områdene. Å snakke om samisk før-kristen religion ble tabu-belagt. I forhold til samenes religionshistorie har Håkan Rydving observert følgende: Når kristendommen møtte den før-kristne religion og ikke kjente kulturen, trodde man at når man hadde omvendt mennene, hadde man omvendt hele befolkningen. Men kvinnene hadde en viktig funksjon - også som forvaltere av religiøse riter. Samer som døpte barna sine foretok ofte en ekstra dåp når de kom hjem. Barna fikk doble navn og dobbel identitet. Thomas von Westen har fått ros fordi han var opptatt av å forkynne på samenes morsmål. Men han motarbeidet samtidig den samiske kulturen. Først etter Lars Levi Læstadius og hans forkynnelse blant det samiske folk, slo kristendommen rot.

Etter 1814 var det viktig for Norge å være en nasjon. Det var med påvirkning både fra Darwin og Nietzsche om overlevelse av de sterkeste, som på slutten av 1800-tallet førte til det syn at samene måtte "siviliseres"; tilpasses norske forhold, før de kunne bli kristne. Man mente at bare de samene som bodde i indre strøk, var "ordentlige" samer; og bare de var sunne og hadde evne til å overleve. Sjøsamene derimot var fattige og utsatt for en hardhendt fornorskning. De bukket derfor under; og ble i det ytre assimilert i tiårene fram mot 2. verdenskrig. Gjennom skolelovgivningen fra 1870/80 - tallet ble arbeidet med fornorskningen systematisk og strukturell, og fra 1918 sier en at skole og kirke samarbeidet i fornorskningene av samene. Samisk kirkeråd hadde møte i Hammerfest for 1 uke siden. Der ble det uttrykt slik: "Fornorskningen av samene ute ved kysten har vært 100% vellykket".

I mellomkrigstiden og under 2. verdenskrig var "samebevegelsen" (arbeidet for samiske rettigheter) gått under jorden. I 1948 ble Oslo sameforening startet. Først fra slutten av 1980 kom det på plass politiske rammer for utvikling av det samiske samfunn på den samiske befolknings egne premisser. Kirkehistorien som involverer det samiske folk, er skrevet av ikke-samer. For å bidra til et helhetlig bilde av kirkens historie blant samene, nevnes som en viktig utfordring arbeidet med å skrive en kirkehistorie; der samer selv er viktige premissleverandører.

Line Skum:

Line Skum arbeider med prosjektet: *Ung i Sæmdi*

I dag bor det samer i hele Norge og flest i Oslo. Men historien har de felles, og den kommer de ikke utenom. Når det gjelder å forme en identitet er det en sammenheng mellom hvordan andre ser på en og hvordan en ser på seg selv. Mange ungdommer hun kjenner har foreldre som har fornektet sine røtter og som derfor heller ikke har lært barna samisk. Mye av det det handler om for ungdommen er å ta tilbake det tapte. I prosjektet tar hun ungdom med til samiske boplasser. Det de har felles er gammen som bosted, et sted å samles og dele noe rundt bålet. Dette handler om kunnskap om hvordan livet var. I denne konteksten har hun snakket om religion og tro. Samene har opplevd mye negativ misjonshistorie. Det er viktig å snakke sant om det. Skal Kristus frigjøre oss, må det være frigjøring til tro og til det å være et helt menneske. Hun møter mye smerte, sinne og aggresjon pga historien. Det må vi tåle å stå i. Kirken har en enorm rolle i å skape plass for samene.

Tore Johnsen.

Tore Johnsen har tro på det å dele fortellinger og historier. Sann teologi handler om det. Våre teologiske interesser og perspektiver oppstår ikke i et tomt rom. Det handler om å få livet til å henge sammen, om å høre til. Det er eksistensielt å ikke miste følelsen av kontinuitet. Uten den dør noe av det innerste i oss. Misjon har dårlig klang i samiske miljø, særlig blant de unge. Selvfølgelig har det sammenheng med historien. Thomas von Westen er ofte fremstilt positivt. Men i den samiske historiske bevissthet ble samiske helligsteder ødelagt. Han oppfordret til angiveri. Han samlet inn trommer og brente de eller sendte de til museer. Vårt folk ble sett på som et folk av djeveldyrkere.

En annen litt bitter frukt: Den stemmen som en gang kom utenfra er inne i samefolket selv. I kirkelig sammenheng i dag er man positive til joik. Men i kristne samiske miljø er man negative til joik.

Personlig er det godt å oppleve at man ikke står alene med sine erfaringer. Han kjenner seg mye igjen i teologer fra den 3. verden, for eksempel Manfred Max. Paul Hiebert har også beskrevet verdifulle antropologiske sammenhenger til hjelp for misjonærer. (*Anthropological Insights for Missionaries*)

1. fase i en misjonsbevegelse kjennetegnes ofte av et varmt fellesskap, av engasjement for å evangelisere naboer og slektninger. Det er få motforestillinger (unntatt blant tidligere ledere i andre religioner)
2. fase beskrives som en fase med ledere som er trent i eksegese. De reiser vanskelige teologiske spørsmål. Hvordan svarer kristendommen på grunnleggende spørsmål kristne stiller seg?
3. fase beskriver de fleste misjonsbevegelser som teologiske kriser. De strever med spørsmål om hvordan evangeliet forholder seg til sine tradisjonelle verdier. Det vokser fram en indisk teologi, en sør-amerikansk teologi osv.

Vi ser våre menigheter i alle disse fasene. I Kautokeino er det en ny generasjon som er veldig negativ, en annen stiller kritiske spørsmål. En tredje kommer med en ny teologi. I sør-samisk kirkeliv har de tatt noen nye skritt, ikke bare kulturelt, men også i forhold til åndetradisjonen. De var på en tur til Gudfjelløya, et gammelt samisk helligsted. Tore Johnsen beskriver at han ikke har vært på noe sted der himmel og jord møtes i så stor grad. Også deres folk har en historie om Skaperen fra uminnelige tider.

REFERAT FRA VÅRMØTE I NØKK
10.MARS 2003 HOS DEN ROMERSK-KATOLSKE KIRKE

Til stede:

Adventistene	Irene E.Elisenberg
Baptistsamfunnet	Marianne Bye Elsa J.Paulsen Siri Løsnesløykken
Frelsesarmeen	Solfrid Bakken Lisbeth Welander
Det Norske Misjonsforbund	Nina Steen Kari Lorentzen Gunn Horne
Den Evangelisk- Lutherske Frikirke	Ragnhild Solberg Kjersti Gulli Petersen
Den Romersk-Katolske Kirke	Sigrid Gellein Holm Rønnaug Aaberg Andresen Jorun Nikoline Myklevik
Den Norske Kirke	Anne Weider Aasen Astrid Grude Eikseth
Norges Kristne Råd	Synnøve Hinnaland Stendal

1.

Vertskapet inviterte oss til forsamlingslokalet i Mariagården, Akersveien 16.
Biskop Gerhard Schwenzer kåserte innledningsvis om Den katolske kirkes holdning til økumenikk.

Andaktsordet han delte med oss var hentet fra salme 6.

2.

Innlegg fra *Phumzile Zondi*, koordinator for "woman- and gender-program". Dette er et prosjekt ved det teologiske fakultet v. universitetet i Natal, Pietermaritzburg, South-Africa. Zondi var i Norge som gjest hos Kirkens u-lands informasjon.

Hennes foredrag hadde utgangspunkt i kvinner og barns situasjon i et aidspreget Sør-Afrika.

3.

Drøfting av NØKKs framtid. Innledning ved styret.

Rønnaug Aaberg Andresen informerte om møtet med NKR og redegjorde for de tre pilarene i NØKKs arbeid:

Verdensbønnedagen

Det internasjonale nettverk vi er tilsluttet via EFECW

Dialogen omkring kvinners situasjon i det norske kirkeliv

Styrets utgangspunkt er at solidaritetsvarianten er den ønskelige – og også den mest realistiske – med tanke på det mangfold av kirker og teologisk ståsted som finnes i NØKK.

Momenter fra diskusjonen

- Karis tanke fra sist høst er god...vi får en bredere deltagelse om vi velger den svenske modellen.
- Hvorfor fokus på "de andre". Vi må kunne se på våre egne sammenhenger i et kritisk lys.
- For noen av oss er det problematisk med likestillingsfokuset, kvinneforum er bedre.

4.

Uttalelse fra NØKK om vold mot kvinner og barn

NØKK ønsker å markere sin unike stilling som kvinneorganisasjon innenfor NKR, vi vil gjøre det ved å uttale oss inn mot "ti-året mot vold" generelt og familievold spesielt.

Styret foreslo for vårmøtet at NØKK går sammen om en uttalelse som setter fokus på – og tar avstand fra - den vold som finner sted mot kvinner og barn i form av trafficking.

Vårmøtet støtter dette initiativet, men understreker at styret må knytte til seg mennesker med relevant kompetanse når denne uttalelsen skal forfattes.

Forslaget sendes ut til medlemmene.

5.

Oppsummering og avslutning

Vi fastholder plenummøter vår og høst.

Høstmøtet er primært et forretningsmøte, vårsamlingen arrangeres som et temamøte.

Innen høstsamlingen 2003 må alle medlemmer få tilsendt dokumenter som sier noe om statutter og visjoner, dette vil da bli utgangspunkt for debatten.

Vertskap for høstmøtet 2003: Den Evangelisk- Lutherske Frikirke.

Dato er ikke fastsatt, men det vil antageligvis bli en mandag i oktober.

Lisbeth Welander

Referent

Kirkerådet

Møtebok

PROTOKOLL NEMND FOR KVINNE- OG
 LIKESTILLINGSSPØRSMÅL/ARBEIDSUTVALGET (NFKL/AU)

31.01.03

 Arkiv: 013/5-53

Til stede: Anne Dalen
 Gry Friis Eriksen
 Ann Helen Fjelstad Jusnes

Fra sekretariatet: Turid Myrholt (under sak NFKL/AU 7/03)
 Synnøve Hinnaland Stendal

SAKSLISTE

Sak NFKL/AU	1/03	Godkjenning av innkalling og saksliste
Sak NFKL/AU	2/03	Protokoll fra NFKL 22.11.02
Sak NFKL/AU	3/03	Markering av 8. mars
Sak NFKL/AU	4/03	Nasjonalt organ for arbeid med overgrepssproblematikk
Sak NFKL/AU	5/03	Nemndstrukturen i de sentralkirkelige råd
Sak NFKL/AU	6/03	Min kropp er min
Sak NFKL/AU	7/03	Churches Say NO to Violence against Women
Sak NFKL/AU	8/03	NFKL-møte 31.03.03
Sak NFKL/AU	9/03	Orienteringssaker
Sak NFKL/AU	10/03	Eventuelt

Sak NFKL/AU 1/03 Godkjenning av innkalling og saksliste

Vedtak: Innkalling og saksliste er godkjent

Sak NFKL/AU 2/03 Protokoll fra NFKL 22.11.02

Vedtak: Protokoll fra møte i NFKL 22.11.02 er godkjent.

Sak NFKL/AU 3/03 Markering av 8. mars

Dokumenter: - Vedrørende markering av internasjonal kvinnesdag 8. mars – notat fra Eimund Stangeland
- Mosaikk. Dikt og sanger

Vedtak: På grunn av at samarbeidspartnerne i Trondheim av ulike grunner likevel ikke kan påta seg å medvirke til markering av 8.mars, vil NFKL/AU gå inn for at det arrangeres en 8.marsgudstjeneste i Oslo i samarbeid med Oslo domkirke, Norsk Kvinnelig Teologforening og Studenterforbundet. Gry Friis Eriksen bes om å være NFKLs representant i planleggingsgruppa.

NFKL/AU er positive til at sørafrikanske Nyami Mbhele deltar i gudstjenesten med en appell eller lignende relatert til vold mot kvinner og eller kvinners situasjon generelt. Planleggingsgruppa bes også om å vurdere om det vil være aktuelt å bruke stoff fra boka Mosaikk i gudstjenesten.

Sak NFKL/AU 4/03 Nasjonalt organ for arbeid med overgrepssproblematikk

Dokumenter: - Nasjonalt organ for overgrepssproblematikk i Den norske kirke – brev av 27. 01.03
- Henvendelse av 27.11.02 til Bispemøtet fra forberedelsesgruppa

Vedtak: Spørsmålet om opprettelse av et nasjonalt organ for arbeid med overgrepssproblematikk drøftes på neste møte i NFKL. Sekretariatet bes om å utarbeide et forslag til mandat med utgangspunkt i den skissen av et slikt organ som finnes i bispemøtets utredning om seksuelt misbruk. Viktige ansvarsområder bør blant annet være samordning, forebygging og anklager som retter seg mot frivillige medarbeidere og andre grupper ansatte som faller utenfor kategorien vigslet personell.

Sak NFKL/AU 5/03 Nemndstrukturen i de sentralkirkelige råd

Vedtak: NFKL/AU ønsker at nemndstrukturen i de sentralkirkelige råd drøftes på neste møte. Som utgangspunkt for drøftelsen bes sekretariatet om å utarbeide et notat som oppsummerer de synspunktene på saken som framkom på arbeidsutvalgets møte.

Sak NFKL/AU 6/03 Min kropp er min

Vedtak: Saken utsettes siden uttalelsen fra Nasjonalt ressurscenter for seksuelt misbrukte barn om heftet Min kropp er min enda ikke foreligger.

Sak NFKL/AU 7/03 Churches Say NO to Violence against Women

Dokumenter:

- Churches Say No to Violence against Women
- Utkast til norsk utgave med oversendelsesbrev fra Turid Myrholt
- Utkaste til forord til den norske utgaven ved Gry Friis Eriksen og Turid Myrholt
- Kyrkornas "NEJ" till Våld mot kvinnor

Vedtak: Turid Myrholt bes om å bearbeide oversettelsen og tilretteleggelsen av heftet Churches Say NO to Violence against Women på bakgrunn av drøftelsen i NFKL/AU. Nytt utkast sendes Arbeidsutvalgets medlemmer. Anne Dalen bes om å ta et særlig ansvar for å lese gjennom dette utkastet. Den norske utgaven av heftet framlegges for nemnda til orientering og spørsmålet om hvordan en kan stimulere til at heftet blir brukt drøftes som egen sak.

PROTOKOLL NEMND FOR KVINNE- OG
LIKESTILLINGSSPØRSMÅL/ARBEIDSUTVALGET (NFKL/AU) 31.01.03

Sak NFKL/AU 8/03 NFKL-møte 31.03.03

Vedtak: Saksliste til neste nemndsmøte utarbeides på bakgrunn av drøftelsen i Arbeidsutvalget og i kontakt med nemndas leder.

Sak NFKL/AU 9/03 Orienteringssaker

- a) Rapport fra Pre Assembly Women Gathering, Montreux 14.-17.nov. 2002 ved Ingeborg A.K. Kvammen
- b) Utkast til arbeidsprogram for 2003
- c) Invitasjon til seminar om kunden i prostitusjonen 11. febr. 2003 fra ProSentret
- d) Strategiplan for arbeidet med Tiåret mot vold
- e) Deltakelse fra NFKL på årets møte i FNs kvinnekommisjon
- f) "Man trenger ikke være skilt for i praksis å leve med delt omsorg for barna". Artikkel til Kirkeaktuelt av Turid Myrholt
- g) Invitasjon til Japan – Norway Joint Seminar 19.febr. 2003

Vedtak: Sakene tas til orientering.

Sak NFKL/AU 10/03 Eventuelt

Skjerpet vern mot diskriminering i arbeidslivet

Saken ble ikke behandlet.

Arkiv:

Til stede: Gry Friis Eriksen
Anne Dalen
Peder Nustad
Tove Lill Labahå
Kai Lindseth
Kjersti Marie Lægdene

Forfall: Reimunn Førsvoll
Ann Helen Fjeldstad Jusnes
Olav Hindahl
Gunnar Stålsett
Jorunn Økland

Fra sekretariatet: Synnøve Hinnaland Stendal
Eigil Morvik (under sak NFKL 9/03)
Turid Myrholt (under sak NFKL 6/03)

Gry Friis Eriksen åpnet møtet.

SAKSLISTE

Sak NFKL 1/03 Godkjenning av innkalling og dagsorden
Sak NFKL 2/03 Protokoller
Sak NFKL 3/03 Årsplan for de sentralkirkelige råd 2003
Sak NFKL 4/03 Nasjonalt organ for arbeid med overgrepssproblematikk
Sak NFKL 5/03 Min kropp er min
Sak NFKL 6/03 Strategier for bruk av heftet Churches Say NO to Violence against
Women i norsk utgave
Sak NFKL 7/03 Gudstjenestemateriell til 8.mars 2004
Sak NFKL 8/03 Forslag til endringer i lov om forbud mot kjønnslemlestelse
Sak NFKL 9/03 Evaluering av nemndstrukturen
Sak NFKL 10/03 Orienteringssaker
Sak NFKL 11/03 Nye møter
Sak NFKL 12/03 Eventuelt

Sak NFKL 1/03 Godkjenning av innkalling og dagsorden

Vedtak: Innkalling og dagsorden er godkjent. Nemnda vi imidlertid presisere at det bør framgå av innkallingen at også varamedlemmer skal møte. Det er også viktig at den oppnevnte biskopen møter eller gir beskjed om eventuelt forfall.

Sak NFKL 2/03 Protokoller

Vedtak: Protokoll fra møte i NFKL/AU 31.01.03 og 22.11.02 er godkjent.

Sak NFKL 3/03 Årsplan for de sentralkirkelige råd 2003

Dokumenter:

- Årsplan for de sentralkirkelige råd 2003
- Intern årsplan for kvinne- og likestillingsarbeid 2003
- Familiearbeid, referat fra lunchmøte

Vedtak: Når det gjelder oppfølging av NFKLs arbeid med familiespørsmål tar nemnda sikte på å arrangere et seminar i Tromsø høsten 2003. Kjersti Marie Lægdene bes om å ta ansvar for den lokale planleggingen av seminaret. Kirkens bymisjon i Tromsø og Kirkelig utdanningscenter i nord inviteres til å være medarrangører. En vil også gå inn for at seminaret arrangeres i Grønnåsen kirke. I planlegging bør en ta utgangspunkt i det seminaret om familiespørsmål som ble arrangert i Oslo høsten 2002, men tittel og opplegg for øvrig bør selvsagt tilpasses regionale forhold. Det vil være aktuelt å dekke utgiftene til tre personer fra Familiestrukturgruppa som kan delta som foredragsholdere, innledere eller lignende. For å ivareta det samiske perspektivet vil det være ønskelig at Tove-Lill Labahå deltar som en av ressurspersonene fra Familiestrukturgruppa.

Sekretariatet bes om å undersøke muligheten for å søke om støtte til seminaret i Barne- og familiedepartementet.

Om det blir aktuelt at en representant fra NFKL deltar den 13. juni under diakonenes fagdager i Tromsø, vil det være aktuelt at vedkommende benytter anledningen til å møter representanter for gruppa som planlegger seminaret om familiespørsmål.

Sak NFKL 4/03 Nasjonalt organ for overgrepssproblematikk

Dokumenter:

- Oppfølging av de fagetiske personalråds konsultasjon på Sola Strand Hotell 22.-23. aug. 2002 – brev av 27.11.02
- Nasjonalt organ for overgrepssproblematikk i Den norske kirke – brev av 21.01.2003
- Retningslinjer og prosedyre for behandling av saker der det rettes anklage mot vigslet kirkelig medarbeider om seksuelt misbruk og/eller grenseoverskridende seksuell adferd
- Årsplan for de sentralkirkelige råd 2003

Vedtak: NFKL anbefaler at det oppnevnes et nasjonalt organ for arbeid med overgrepssproblematikk.

Det nasjonale organet skal arbeide for å fremme profesjonalitet og fagetiske hensyn. Det skal ha ansvar for å evaluere, samordne og videreutvikle kirkas innsats når det gjelder overgrepssproblematikk spesielt med tanke på det helhetlige perspektivet på virksomheten. Organet skal arbeide systemrettet og bidra til likeverdig behandling.

Viktige innsatsområder bør være utarbeidelse av hjelpemateriell, forebyggende virksomhet og utarbeidelse av retningslinjer og prosedyrer for behandling av saker der det rettes anklage om seksuelt misbruk/grenseoverskridende seksuell adferd mot frivillige medarbeidere og mot kirkelig tilsatte som har fellesråd/menighetsråd som arbeidsgiver. Det bør være en viktig oppgave for organet å utarbeide ei håndbok med utgangspunkt i "det gule heftet" og å legge til rette for kurs og konferanser også på menighetsplan.

Det nasjonale organet for arbeid med overgrepssproblematikk bygger på eksisterende kompetanse og oppnevnes med representanter fra Bispemøtet, Kirkerådet, Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon, Kirkens Ressurssenter mot vold og seksuelle overgrep, Kirkedepartementet og fra en av barne- og ungdomsorganisasjonene. Det oppnevnes dessuten to fra to forskjellige bispedømmer som er medlemmer av Fagetisk personalråd for overgrepssaker og en av bispedømmekontorenes personalsjefer.

Organets navn bør tilpasses de sentralkirkelige råds eksisterende struktur. Aktuelle forslag til navn er Nemnd for overgrepssproblematikk i Den norske kirke eller Nasjonal ressursgruppe for overgrepssproblematikk i Den norske kirke.

NFKL understreker betydningen av at det stilles nødvendige ressurser til disposisjon for organets arbeid.

Sak NFKL 5/03 Min kropp er min

Dokumenter:

- Forespørsel om faguttalelse på heftet "Min kropp er min" – brev av 11.12.02
- Vedr. forespørsel om faguttalelse på heftet "Min kropp er min" – brev av 3.2.02

Vedtak: NFKL vil foreløpig ikke engasjere seg for at heftet "Min kropp er min" skal bli utgitt på norsk. Siden heftet er pedagogisk godt tilrettelagt for den aktuelle målgruppa, ønsker en imidlertid at det skal bli gitt videre til det nasjonale organet for arbeid med overgrepssproblematikk.

Sak NFKL 6/03 Strategier for bruk av heftet Churches Say NO to Violence against Women i norsk utgave

Dokumenter:

- Årsplan for de sentralkirkelige råd 2003

Vedtak: Språklige kommentarer til den norske utgaven av heftet Churches Say NO to Violence against Women leveres til Turid Myrholt innen 8. april.

Kjersti Marie Lægdene bes om å utarbeide et opplegg for gudstjeneste på den internasjonale dagen mot vold mot kvinner 25. november. Heftet Churches Say NO to Violence against Women brukes som et ressursmateriale i arbeidet og presenteres i forbindelse med gudstjenestemateriellet. Utkastet til gudstjenesteopplegg drøftes på NFKL/AUs møte 2. juni.

Sak NFKL 7/03 Gudstjenestemateriell til 8. mars 2004

Dokumenter:

- Årsplan for de sentralkirkelige råd 2003

Vedtak: NFKL takker den arbeidsgruppa, der Gry Friis Eriksen var NFKLs representant, som på kort varsel, forberedte årets 8.marsgudstjeneste i Oslo domkirke.

Tove-Lill Labahå bes om å ta ansvar for at det utarbeides et opplegg til 8.marsgudstjeneste for 2004. Samisk kirkeråd ved Synnøve Brevik utfordres til å være med å stå bak arbeidet.

Siden materiellet må være ferdig i begynnelsen av november vil NFKL/AU behandle et utkast på sitt møte 8. september. Status om arbeidet sendes pr. e-post til AUs møte 2. juni.

Sak NFKL 8/03 Forslag til endringer i lov om forbud mot kjønnslemlestelse

Dokumenter:

- Høyring – forslag til endringer i lov 15. desember 1995 nr. 74 om forbud mot kjønnslemlestelse – brev av 3.03.03
- Høyringsnotat mars 2003

Vedtak: Sekretariatet bes om å utarbeide en høringsuttalelse på bakgrunn av nemndas drøftelse av saken.

Sak NFKL 9/03 Evaluering av nemndstrukturen

Dokumenter:

- Evaluering av rådsstrukturen. Oppsummering fra møte i NFKL/AU 31. jan. 2003

Bakgrunnen for saken var at saksutrederen i Kirkerådets sekretariat hadde bedt om å møte de ulike nemndene for å få innsikt i medlemmenes synspunkter på og erfaringer fra nemndsarbeidet.

Vedtak: Intet

Sak NFKL 10/03 Orienteringssaker

- a) Referat fra NØKKs høstmøte 2002 og NØKKs vårmøte 2003
- b) Rus, menn, vold
- c) Strategiplan for Tiåret mot vold
- d) "Trossamfunn i forhold til vold mot kvinner og familievold", dialogmøte i regi av Kvinnevoldsutvalget
- e) 8.marsgudstjeneste
- f) Aktivitets- og redegjøringsplikt i statlig sektor
- g) NOU 2003:2 Skjerpet vern mot diskriminering i arbeidslivet – høring
- h) Høring – endringer i straffeloven (styrket innsats mot tvangsekteskap mv.)
- i) FNs 58. generalforsamling, observatørstatus
- j) Dialogmøte i regi av Kvinnevoldutvalget
- k) Pre Assembly Women Gathering, Montreux 14.-17. nov.

Vedtak: Sakene tas til orientering.

Sak NFKL 11/03 Nye møter

Vedtak: Intet

Sak NFKL 12/03 Eventuelt

Ny nemnd

Vedtak: Intet

Geir Friis Ekksen

Syngve Håvaland Stordal